

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА**

№ 9 ВЕРАСЕНЬ 1955

ВЫШЭЙ СЦЯГ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАГА СПАБОРНІЦТВА!

АДНЫМ з незабыўных дзён у календары будучага года з'явіцца 14 лютага, калі па рашэнню ліпеньскага Пленума ЦК КПСС адкрыецца XX з'езд Комуністычнай партыі Савецкага Саюза.

З'езд партыі — знамянальная падзея не толькі ў жыцці куніста, але і кожнага савецкага чалавека. На цэлым свеце няма другой такой партыі, якая-б карысталася такой гарачай любоўю самых шырокіх мас. У Комуністычнай партыі народ бачыць розум, гонар і сумленне сваё. Партыя — кіруючая і арганізуючая сіла нашай краіны; яна вядзе наш народ ад перамогі да перамогі. Вось чаму кожны савецкі чалавек шчыра імкнецца сустрэць з'езд новымі працоўнымі падзвігамі.

Соцыялістычнае спаборніцтва ў гонар XX з'езду партыі шырока разгарнулася ў нашай прамысловасці. Датэрмінова выканаць гадавы план, даць да з'езду як найбольш прадукцыі выдатнай якасці паставілі мэтай рабочыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі.

Самы актыўны ўдзел у соцыялістычным спаборніцтве прымаюць жанчыны нашай рэспублікі. На першай старонцы часопіса змешчана фатаграфія Мар'і Асколкай — работніцы Магілёўскага лакамабільнага завода. Нашы чытачы ўжо знаёмы з Мар'яй Іосіфаўнай. Тры гады таму назад яна пісала ў рэдакцыю пра свае працоўныя будні. За скромнымі расказама адчувалася, як гарача б'ецца сэрца прастай савецкай дзяўчыны, якая знайшла сваё прызначэнне ў прафесіі токара-рэвальвершчыка. Яшчэ ў 1949 годзе, калі Асколкай скончыла рамеснае вучылішча, яна дала слова быць у радах перадавых работніц. І гэта было сумленнае слова комсамолкі.

Мар'я Іосіфаўна высока трымае сцяг соцыялістычнага спаборніцтва. Асабліва старанна працуе яна цяпер, стаўшы на перадз'ездаўскую працоўную вахту. Яе звычайная выпрацоўка — больш двух норм за змену. Такіх работніц шмат на кожным нашым прадпрыемстве. Гэта людзі, для якіх сумленнае стваральная праца з'яўляецца сэнсам жыцця.

Значных поспехаў у перадз'ездаўскім спаборніцтве дабіваюцца і цэлыя калектывы прадпрыемстваў.

Адным з буйнейшых прадпрыемстваў рэспублікі з'яўляецца віцебская панчошна-трыкатажная фабрыка «КІМ». У адказ на рашэнні ліпеньскага Пленума ЦК КПСС кімаўцы перагледзелі свае абавязацельствы. Яны далі слова выканаць пяцігадовы план да 20 кастрычніка і даць краіне звыш плана 600 тысяч пар панчошна-насочных вырабаў. Калектыв фабрыкі працуе з энтузіязмам. На 22 дні раней тэрміну тут завершан 8-месячны план па выпуску валавой прадукцыі.

Вялікія абавязацельствы ў перадз'ездаўскім спаборніцтве ўзялі рабочыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі прадпрыемстваў Мінска і Мінскай вобласці. Яны абяцалі да канца года даць звыш плана прадукцыі на 250 мільёнаў рублёў, павысіць супроць плана на 2 працэнты прадукцыйнасць працы, дадаткова да задання выпрацаваць 6 мільёнаў кіловат-гадзін электраэнергіі.

Выконваючы гэтыя абавязацельствы, многія прадпрыемствы дабіліся добрых вынікаў. 15 ліпеня калектыв Мінскай швейнай фабрыкі імя Крупскай (дырэктар О. Е. Мантарава) рапартаваў аб датэрміновым выкананні пяцігадовага плана. На фабрыцы 17 брыгадам прысвоена званне брыгад выдатнай якасці.

У калгасах і саўгасах рэспублікі самая гарачая пара. Ідзе ўборка кукурузы, бульбы, зяблівае во-

рыва, апрацоўка лёну. Рыхтуецца сытая і цёплая зімоўка жывёле. Працаўнікі сяла настойліва дабіваюцца выканання гістарычных рашэнняў партыі аб круглым уздыме сельскай гаспадаркі.

На калгасных палях працуе багацейшая тэхніка. Дзякуючы нястомным клопам партыі і ўрада расце колькасць дабrotных машын, якія палягчаюць працу калгаснікаў. Але адным машынам не справіцца з усімі работамі. І лён, і бульба, і кукуруза, і жывёлагадоўля патрабуюць руплівай працы жаночых рук. Вёска ўлічвае зараз кожнага чалавека. Большасць калгасніц усімі сіламі стараецца паспяхова завяршыць сельскагаспадарчы год. Але не ўсе працуюць аднолькава. Наглядаюцца факты, што ў самы гарачы час калгасніца то ў госці сходзіць, то на рынак паедзе. А там, глядзіш і на працадні гультайка нічога не атрымае.

Тых, хто сумленна працуе, калгас як належыць узнагароджвае. Так, калгаснікі сельгасарцелі «Першае мая» Слуцкага раёна за 5 месяцаў на кожны працадзень атрымалі авансам па шэсць рублёў. Сям'я Ульяны Семановіч атрымала 4632 руб., Вольга Чакрывава — 3000 рублёў авансу.

За поспехі ў вырошчванні ільну наша рэспубліка зацверджана ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Лён — каштоўнейшая тэхнічная культура. Гэта — наша багацце, якое мы павінны рупліва прымнажаць.

Рэспубліка наша славіцца знатнымі ільнаводкамі. З кожным годам мы даведваемся пра новыя імёны барацьбітоў за высокія ўраджаі. У мінулым годзе Зінаіда Вішнявецкая, звенявая калгаса імя 17 верасня Давід-Гарадоцкага раёна, атрымала па 5,9 ц валакна і па 4,76 ц насення з гектара. Першы поспех акрыліў калгасніц. Яны прыклалі шмат сіл, каб дабіцца яшчэ лепшых паказчыкаў. Сёлета, паводле папярэдніх падлікаў, звяно Зінаіды Трафімаўны вырасціла на кожным гектары па 7 ц сям'я і па столькі-ж валакна. Прыбытак з гектара складае 30 тысяч рублёў.

Жывёлаводы рэспублікі змагаюцца за ажыццяўленне намечанай Комуністычнай партыяй праграмы далейшага ўздыму жывёлагадоўлі. Больш 30 тысяч даярак з'яўляюцца ўдзельніцамі соцыялістычнага спаборніцтва за павелічэнне вытворчасці малака. Першае месца сярод даярак калгасаў заняла Лідзія Асіюк з калгаса імя Жданава Дамачэўскага раёна. За 10 месяцаў гэтага года яна надала па 3 621 кілограму малака ад кожнай з замацаваных за ёю кароў.

У чым крыніца поспеху знатнай даяркі? Перш за ўсё ў высокасвядомых адносінах да работы. Лідзія Іванаўна клапаціцца не толькі аб тым, каб каровы былі добра дагледжаны. Вялікую ўвагу ўдзяляе яна стварэнню багацця кармоў. На прыфермскім участку калгаса вырошчваюцца высокія ўраджаі бульбы, гарбузоў і іншай гародніны.

Уключыўшыся ў перадз'ездаўскае спаборніцтва, Лідзія Асіюк абавязалася надаць па 4 300 кілограмаў малака ад каровы. Можна быць упэўненым, што слова сваё яна стрымае.

Няхай-жа ў горадзе і на вёсцы яшчэ ярчэй разгараюцца агні соцыялістычнага спаборніцтва ў гонар XX з'езду Комуністычнай партыі Савецкага Саюза! Няхай кожны дзень, які набліжае нас да з'езду, будзе днём новых дасягненняў ва славу нашай любімай айчыны!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

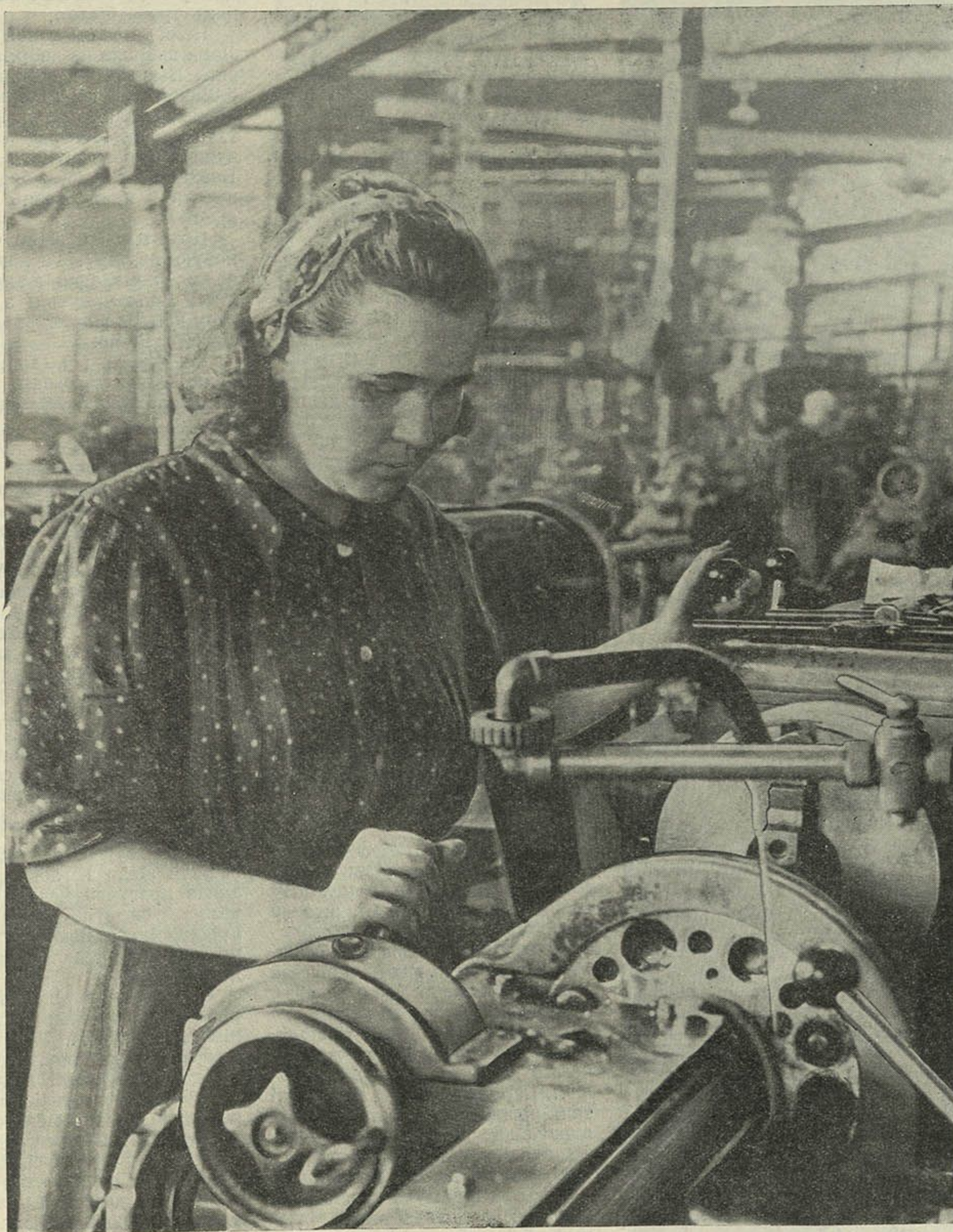
Пролетары ўсіх краін, еднайцеся!

ВЫДААННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

№ 9

ГОД ВЫДААННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ПЕРШЫ

ВЕРАСЕНЬ 1955

Токар-рэвальвершчыца Магілёўскага аўтамабільнага завода Мар'я Асколкіна за работай.

Фото Ч. Мезіна.
(Фотахроніка БелТА).

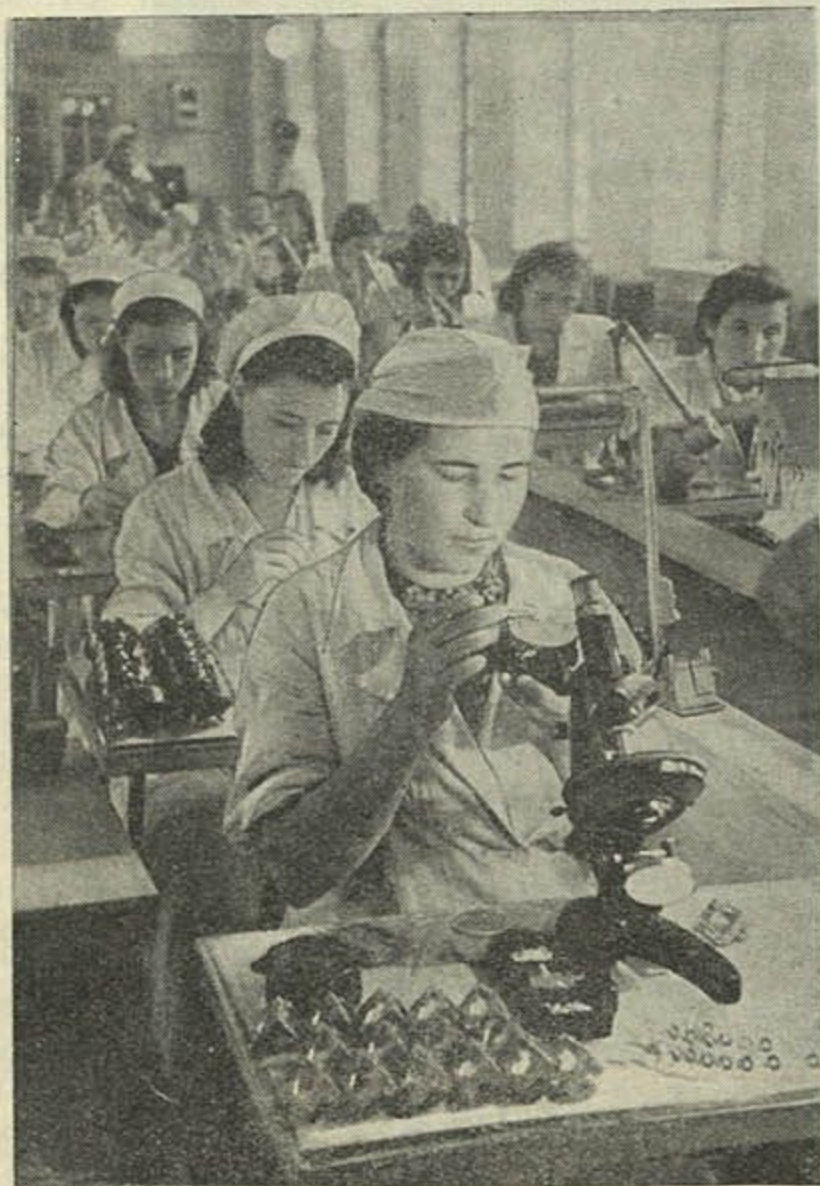

Фрэзероўшчыца трактарнага завода Надзея Запатылак, узяўшы павышанае абавязальства ў гонар XX з'езду КПСС, штодзённа выконвае вытворчыя заданні на 210 — 220 працэнтаў. На здымку: Надзея Запатылак за работай.

Фото Н. Белабровіка
(Фотыхроніка БелТА)

Калектыв Віцебскага завода электрапрылад у адказ на рашэнні ліпеньскага Пленума ЦК КПСС абавязуецца выканаць гадавое заданне да 1-га снежня. лепшай на заводзе лічыцца брыгада зборшчыкаў, якую ўзначальвае Тамара Бадзеева. На здымку: брыгада Тамары Бадзеевай. На прыкладным плане слесар-зборшчык Ганна Зелена.

Фото С. Капселькі
(Фотыхроніка БелТА)

НА НОВЫМ

ПОЕЗД падыходзіў да Барысава. За акном чарнелі лясы, ледзь прыкрытыя тонкай пеляной першага снегу. Чым далей, тым шчыльней рабілася гэтая пеляна, а снег усё ішоў і ішоў з нізкага пахмурнага неба, як быццам спяшаючыся хутчэй ухутаць зямлю сваёй халоднай белаю коўдрай.

«Вось і дачакаліся мы з табой, Галінка, сапраўднай зімы. Памятаеш, як у Ташкенце ўсё марылі на поўнач трапіць?..»

Галінка паглядзела на маці чорнымі вочкамі-пацеркамі, заскакала ў яе на руках і пацягнулася да акна.

«Нічога ты яшчэ не разумееш, дурненькая...» У Лены раптам навярнуліся слёзы на вочы. Цяпер, калі ёй так цяжка, няма каму нават сказаць аб сваім горы. Лена прывыкла да таго, што ў яе заўсёды было шмат прыяцеляў і ў дзіцячым доме і ў рамесным вучылішчы, у тэхнікуме і на заводзе. Можна, трэба было адшукаць каго-небудзь з іх, параіцца, а не зрывацца з месца і ехаць невядома куды, за тысячы кілометраў, да незнаёмай, хоць і адзінай, сваячкі...

І ўсё-такі больш цярынец было нельга. Перад Ленай паўстаў самаўпэўнены твар мужа, які нахабна ўсміхаўся, пачуўся яго голас:

— Сядзі вось лепш на месцы і не выдумляй. Ну, падумаеш, вышій або з бабай пагуляў... Не забіў-жа я нікога... Што ты там, у гэтым Барысаве, рабіць будзеш?

— Працаваць...

— Вельмі многа ты заробіш — адна, з дзіцем... Ну што-ж, едзь, паглядзім, што ў цябе атрымаецца...

Мерна пакалыхваецца вагон. Ужо даўно сцімнела. Заснула Галінка. А Лена ўсё сядзіць, прыпамінаючы гэтую размову, і паступова ёй робіцца страшна. А раптам і на самай справе нічога ў яе не атрымаецца...

... Першыя месяцы прайшлі так, быццам усе згаварыліся апраўдаць гэтае прадказанне. Лена пайшла на першую часовую работу, якая ёй трапілася, аддавала цётцы ўсе грошы, але Галя расла нездаровай, рахітычнай дзяўчынкай, а старая ўсё скардзілася на няхваткі і не перастаючы бурчэла:

— Гэта ўсё з роскашы... Маладая зусім, а якая смеласць — паехаць за тысячы верст. Вось цяпер і села на маю шыю. Цярынец трэба было...

Неяк пасля такой размовы Лена выйшла на двор, азірнулася... Высока ў цёмным небе блішчаць зоркі, ціха шэпчацца дрэвы, цёплая летняя ноч ахутала горад. А горад чужы — чужыя дамы, чужыя людзі... Паехаць-бы куды-небудзь... Або проста папрабаваць пажыць адной?..

Праз тыдзень Лена знайшла новую кватэру. Гаспадыня, вясёлая, немаладая жанчына, з якой Лена чамусьці з першага разу шчыра разгаварылася, падбадзёрыла яе:

— Нічога, і ў мяне дзеці, няхай гуляюць разам. А там... Усё наладзіцца, галоўнае — не падаць духам.

* * *

Галоўны інжынер завода «Чырвоны металіст» задумліва глядзеў на невысокую мілавідную жанчыну ў старэнкім паліто.

— Вам, таварыш Аленская, прыдзецца вельмі многа папрацаваць. Па вашаму ўзросту я бачу, што ў вас не можа быць вялікага вопыту. А між тым вытворча-тэхнічны аддзел умацоўваецца новымі кадрамі для таго, каб з першых-жа месяцаў яны прынеслі адчувальную (вы разумееце — адчувальную!) карысць. Дарэчы, вы па спецыяльнасці, здаецца, тэхнолаг. Не будзе вам цяжка на канструктарскай рабоце?

— Не будзе, — хутка запярэчыла Лена і збянтэжылася: адказ прагучаў неяк па-дзіцячаму самаўпэўнена. — Мне прыходзілася некалькі месяцаў працаваць канструктарам, — дадала яна.

Сапраўды, з першых дзён работы ёй не прыйшлося пачуць ніводнай заўвагі. Усе чарцяжы штампаў і прыстасаванняў, якія ёй даручалі, былі падрыхтаваны ў тэрмін, чотка і акуратна, а ў прапанаваных ёю канструктыўных варыянтах адчувалася смеласць думкі, зусім нечаканая ў гэтай ціхай, непрыкметнай жанчыне, здавалася цалкам паглынутай дробнымі, але цяжкімі жыццёвымі клопатамі.

Канец рабочага дня на заводзе не абяцаў адпачынку. На-

МЕСЦЫ

адварот, пасля вячэрняга гудка толькі і пачыналася ліхаманкавая спешка: накарміць Галінку, зацыраваць і памыць яе сукеначкі, зварыць есці. А к ночы, калі ўсё было зроблена і Галінка даўно ўжо моцна спала, упарта лезлі ў галаву невясёлыя думкі, думкі жанчыны, у якой у 25 год рухнула асабістае жыццё...

Далёка не ўсякі чалавек, апынуўшыся на месцы Лены, мог-бы думаць аб тым, каб не проста працаваць, а іменна «прынесці адчувальную карысць». А Лена не расставалася з гэтай марай. Нават у вельмі цяжкія дні самым важным, самым галоўным у яе жыцці была работа, завод.

Складаючы чарцяжы, яна па некалькі разоў прыкідвала варыянты, імкнучыся знайсці найбольш выгадны, па-ранейшаму цікавілася тэхнічнай літаратурай, а як толькі выдавалася вольная хвіліна, ішла ў цэх бліжэй знаёміцца з вытворчасцю. Гэта давалася ёй лёгка. У свой час яна працавала тэхнолагам, а апрача таго, вытворчасць была параўнаўча нескладанай — завод выпускаў рознастайную ацынкаваную і эмаліраваную пасуду.

Лена любіла глядзець, як магутны прэс выскае са сталёнага ліста акуратныя бліскучыя дэталі. Адзінае, што здзіўляла яе з першых дзён работы на заводзе — гэта тое, што вельмі многа матэрыялу ішло ў адыход.

Аднойчы яна спынілася каля прэса, на якім выскаліся поўкарпусы вёдзер. Не, гэта проста безгаспадарчасць! У доўгай, прарэзанай поўкруглымі конусамі сталёнай паласе заставалася амаль столькі-ж металу, колькі пайшло на дэталі.

Лена прышла ў аддзел, дастала чарцяжы і доўга думала над тэхналогіяй раскрою. Выскаць поўкарпусы бокам, так, каб яны стаялі адзін да другога ўшчыльную, — але тады з якога боку падкладваць ліст пад прэс? Некалькі дзён хадзіла яна, зусім паглынутая гэтай ідэяй; склала чарцёж, на якім так добра ўкладваліся ўшчыльную поўкарпусы. А высечы іх так нельга — ліст упіраецца ў заднюю частку прэса. Нават дома, заплюшчыўшы вочы, Лена

выразна бачыла штамп, які рухаецца. І раптам ёй прышла на дзіва простая думка: няк не трэба перакладваць ліст, трэба проста павярнуць штамп на прэсе пад кутом у 90 градусаў.

Начальнік вытворча-тэхнічнага аддзела Зіновій Львовіч Каплан, з якім Лена падзялілася сваімі меркаваннямі, хутка падлічыў штосьці ў памяці і ўсклікнуў:

— Ды вы ўяўляеце сабе, якую велізарную колькасць металу мы зберажэм! Калі з кожнага ліста раней атрымлівалася 6 поўкарпусоў, то цяпер будзе выходзіць 12... Садзіцеся-ж, галубка, і адразу пачынайце распрацоўку штампа. Тут справа дзесяткамі тысяч рублёў пахне...

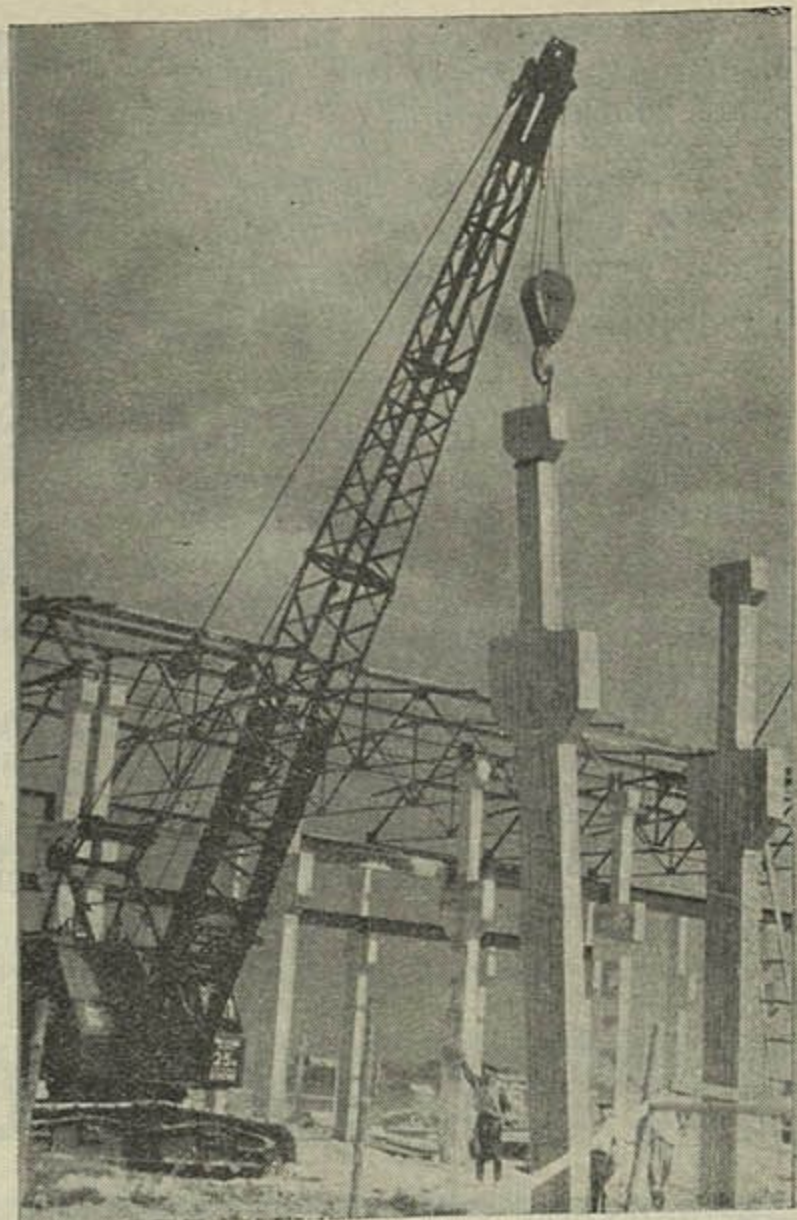
Бюро рацыяналізацыі і вынаходніцтва яшчэ толькі зацвярджала афіцыйна прапанову канструктара Аленскай, а Лена разам з тэхнолагам Мамай Макаренка працавалі ўжо над складаннем новага, камбінаванага раскрою. Першы варыянт даў адразу такую колькасць карпусоў вёдзер, што донцаў для іх пачало нехапаць. Нарэшце была знойдзена найбольш здавальняючая камбінацыя — з кожнага ліста, апрача поўкарпусоў, выскаліся яшчэ некалькі донцаў, або некалькі дэталей для другой пасуды. А праз некаторы час дакладна падлічылі эканомію, якую прынесла заводу прапанова Лены, — 107 тысяч рублёў у год.

* * *

Ішоў час, і жыццё з кожным днём абрастала тысячай мілых дробязей, якія непрыкметна, але надзейна, прывязваюць чалавека да новага месца. Галінка пайшла ў яслі, ёй пашылі новае паліто, у заўкоме далі ордэр на новую кватэру... Лене цяпер ужо нікуды не хацелася ехаць.

На заводзе ўсе адносіліся да яе з ласкавай увагай. Спачатку ў гэтым адчувалася проста спачуванне чалавеку, якому нялёгка. Але чым далей, тым часцей у адносінах да яе з'яўлялася павага, якую звычайна выказваюць да дзелавага, дысцыплінаванага і здольнага работніка.

У Лены зноў з'явілася шмат добрых прыяцеляў. Сустрэўся ёй нядаўна і чалавек, з якім адбылася такая размова:

У Мінску заканчваецца будаўніцтва завода зборнага жалезабетону магутнасцю ў 100 тысяч кубічных метраў у год. На здымку: устаноўка апор у галоўным цэху завода.

Комсамолка Рэня Нішчык паспяхова скончыла Мінскае тэхнічнае вучылішча № 1, атрымала спецыяльнасць токара. Зараз яна працягвае працаваць і вучыцца. На здымку: Рэня Нішчык за работай.

Фото П. Нікіціна

— Я ведаю, Лена, ты баішся памыліцца другі раз, але не адны толькі нягоднікі бываюць на свеце...

— Падумай, я-ж не адна...

— Я буду вельмі добрым, вельмі адданым бацькам твайму дзіцяці...

* * *

...Пасля доўгіх спрэчак бюро рацыяналізацыі і вынаходніцтва ўсё-ж прысудзіла аўтарства Аленскай. Сама Лена амаль не спрачалася з прэтэндэнтамі — саромілася. За яе гаварылі іншыя. Яна вельмі добра памятала, як прыйшоў у аддзел дырэктар, незадаволены тым, што на дошкі для мыцця бялізны ідзе вельмі шмат металу, і як даручылі ёй (тэх-

нолаг тады была ў адпачынку) перагледзець раскрой. Як зараз памятаецца — яна доўга раскладвала па чарцяжу стальнога ліста маленькія эталончыкі дэталей і раптам аж падскочыла з радасным крыкам: «Ой, таварышы, глядзіце, што атрымліваецца!» На чарцяжы, з нанесенымі тушшу 6-цю прамавугольнікамі, свабодна змясцілася 8. Тады яна так узрадавалася, што нават зусім не падумала аб тым, каб зарэгістраваць прапанову...

Голас галоўнага інжынера выводзіць яе з задуменнасці:

— Віншую, Елена Феліксаўна, — гаворыць ён. — Ваша прапанова прынята.

Лена дзякуе і выходзіць на двор. Яркае летняе сонца лье свае праменні на траву, дрэвы,

дарожкі. З пакоя, дзе толькі што адбывалася паседжанне, даносяцца галасы. З агульнага шуму нечакана вырываюцца словы дырэктара:

— А ўсё-такі маладзец Аленская. За паўтара года — 163 тысячы рублёў эканоміі. І ўсё так проста, ціха, непрыкметна...

Маладая жанчына чырванее ад гэтай пахвалы, паварочваецца і павольна ідзе па залітай сонцам дарожцы. Яе блакітныя вочы свецяцца яркім сінім святлом, а на твары — ясная і спакойная ўсмішка чалавека, які сваімі рукамі пабудаваў сваё шчасце.

Р. МІХАЙЛАВА.

У БЫЛОЙ ГЛУХАМАНІ

ПІНШЧЫНА! Край сыпучых пяскоў, непраходных балот і лясоў. Сярод багнаў Грэчынскага і Вылазкага балот маленькімі выспамі загубіліся вёскі. Сотні год жылі тут людзі, не ведаючы, што робіцца за межамі іх сядзіб. У доўгія зімовыя вечары палілі лучыну. Хваробы і голад забіралі людзей, і ні доктара, ні бальніцы не было блізка.

Уладальнік усіх гэтых зямельных абшараў князь Радзівіл прыязджаў сюды раз у год — на паляванне. Тады лес напаяўся брэхам сабак, гукамі паляўнічых рагоў, цюгаканнем... Але сяляне не мелі права паляваць у панскім лесе. Парушальнікаў жорстка каралі...

Міжвольна ўспамінаецца ўсё гэта, калі праязджаеш цяпер праз сёлы Піншчыны. Нідзе не сустрэнеш палешука ў даматканай світцы, у лапцях. Нідзе не ўбачыш сахі. Новае жыццё асвятліла Піншчыну з памятнага вераснёўскага дня 1939 года.

Сярод балот і лясоў Піншчыны далёка раскінуліся багатыя землі калгаса «Сцяг камунізма». Вялікая арка на краі вёскі Рубель гасцінна адкрывае ўезд. Уздоўж вуліцы пабеглі слупы. Ад іх працягнута радыёправадка ў дамы калгаснікаў.

Улева, наколькі можна асягнуць вокам, выстраіліся вытворчыя будынкі.

...На зямлю паволі насоўваўся змрок.

Мы ішлі каля павецяў, абстаўленых снапамі лёну. На зялёным фоне травы яны выдзяляліся вялікай іржавай плямай. Іх было шмат, вельмі шмат, вялікіх, галавастых...

Раптам перад намі вырас калгасны вартаўнік. Ён стаяў, апіраючыся на кіі, і ўважліва нас разглядаў.

— Добры дзень, — ветліва прывітаўся ён, відавочна абрадаваны выпадковым субяседнікам. — Глядзіце наш калгас? Так, ёсць што паглядзець. Лянок сёлета добра ўрадзіў. Больш леташняга. Не менш пяці цэнтнераў валакна дасць з гектара. А яго ў нас аж дзвесце гектараў. Цэлае багацце! Гадавалі яго нашы слаўныя ільнаводкі Тацяна Жураўская, Вольга Пашкевіч, Наста Бараноўская. Ды і ўсе ільнаводчыя звенні добра папрацавалі. У нас іх больш дваццаці, і ўсе звеннявыя — жанчыны.

Як сапраўдны гаспадар, ён папрасіў нас агледзець будынкі, якія цягнуліся абапал цэнтральнай сядзібы.

— Такіх харомаў ні ў князя, ні ў памешчыкаў не было, — тлумачыў стары. — У нас іх больш шасцідзiesiąці.

І сапраўды ладныя стайні, аборы, цялятнікі, свінарнікі выцягнуліся ў доўгі шэраг. Аборы і стайні былі пустыя:

жывёла ў летнюю пару пераведзена ў лагеры, а коней пагналі ў начное. Толькі ў цялятніках і свінарніках ішло жыццё поўным ходам.

— Нашым жывёлаводам зараз лягчэй працаваць, — працягваў тлумачыць стары. — У іх добра абсталяваная кормакухня, вялікі кормазарнік. Я і сам-бы не адмовіўся за жывёлай хадзіць, каб быў маладзейшы.

Нібы нешта ўспомніўшы, вартаўнік дадаў:

— А вось бачыце высокую круглую вежу? Гэта воданосная вежа. На водаправод мы затрацілі 87 тысяч рублёў. Вада па трубах цячэ проста на фермы. У кароўніках — аўтапайкі на чатырыста дваццаць кароў. Хутка, кажучы, электрадойку ўвядуць...

Увачавідкі цямнела. На чорным небе запаліліся яркія зоркі. Раптам пачуўся заядлы брэх.

— Дружок, што ты? — кінуў вартаўнік кудысьці ў цемру.

Брэх усё набліжаўся. Нарэшце, паказаўся добра наладзаны воз, на які кідаўся сабака.

— Бач, дурань, — лагодна пажурыв вартаўнік свайго сабаку. — Зладзеяў няма, дык на сваіх брэша, каб дарма хлеб не есці.

Зварнуўшыся да фурмана, ён дзелавіта спытаў:

— Колькі ўжо абмалацілі?

— А тон пятнаццаць будзе. Спірту канчаюць, — адказаў нехта.

— Добра! Трэба даверху запоўніць свірны. У нас сёлета пад азімымі поўтысячы гектараў!

Некалькі хвілін стары маўчыць і нарэшце пытае:

— А вы ведаеце, што гэтай вёсцы не было?

— Як не было?

— А так: у вёсцы дамоў не было. Адступаючы, фашысцкія акупанты спалілі, толькі царкву пакінулі. Калі мы вярнуліся з лесу, не знайшлі ўжо сваіх хат. Цяжка было, — сказаў, уздыхнуўшы, стары і мацней апёрся на кіі. — А савецкая ўлада адразу лес дала бясплатна. Пабудаваці 1080 дамоў. Хіба гэта лёгкае справа была — вёску падняць?

— А вы пабудавалі сабе дом? — пацікавіліся мы.

— А як-жа! Цяпер і лесашылка ў нас свая, далёка ездзіць не трэба.

Стары паказаў на бяргавы, што ляжалі радамі побач з воданоснай вежай.

— Гэта ўсё для будаўніцтва. Зараз тэатр будуюм, потым возьмемся за бальніцу, за магазін...

Добры лён урадзіў у калгасе! Перадавыя Ільноводкі Анастасія Бараноўская (злева) і Вольга Пашкевіч вырастцілі больш чым па 5 цэнтнераў Ільновалакна з кожнага гектара.

Дружок зноў забрахаў, але адразу змоўк.

— Не інакш старшыня ідзе, — зазначыў вартаўнік прыслушаўшыся.

І сапраўды — гэта быў Пётр Акімавіч Паўлікаў.

— Добры вечар, Ігнат Паўлавіч, — працягваючы руку, звярнуўся ён да вартаўніка. — Усё казкі расказваеш?

— Чаму казкі? — пакрыўдзіўся было Ігнат. — Я за экскурсавода ў калгасе.

— Добра. Гэта па-гаспадарску.

Старшыня прапанаваў нам паглядзець, як ідзе малацьба ў начны час.

— А пра гараж, пра пажарную машыну расказваў стары?

Адчувалася, што яму, як і Ігнату Паўлавічу, не цягне-лася раскрыць усё багацце калгаса.

— Цяпер кожны калгаснік рады стаць экскурсаводам, бо ёсць што паказваць. Вось нядаўна мы атрымалі восьмы грузавік, купілі пажарную машыну за 48 тысяч рублёў — необходимая рэч у гаспадарцы.

Пётр Акімавіч гаварыў паважна, пераводзячы кожную набытую рэч у рублі. За гэтымі бухгалтарскімі выкладкамі скрывалася горадскі кіраўнік калгаса-мільнера. Калгас «Сцяг камунізма» ў мінулым годзе меў амаль трохмільённы прыбытак, а сёлета мяркуюць мець у паўтара раза больш.

У вокнах цялятнікаў і свінарнікаў замігацелі агні. Заўважыўшы іх, старшыня сказаў:

— Хутка адмовімся ад ліхтароў. Праз год атрымаем ток ад міжраённай электрастанцыі. Слупы ўжо даўно пастаўлены.

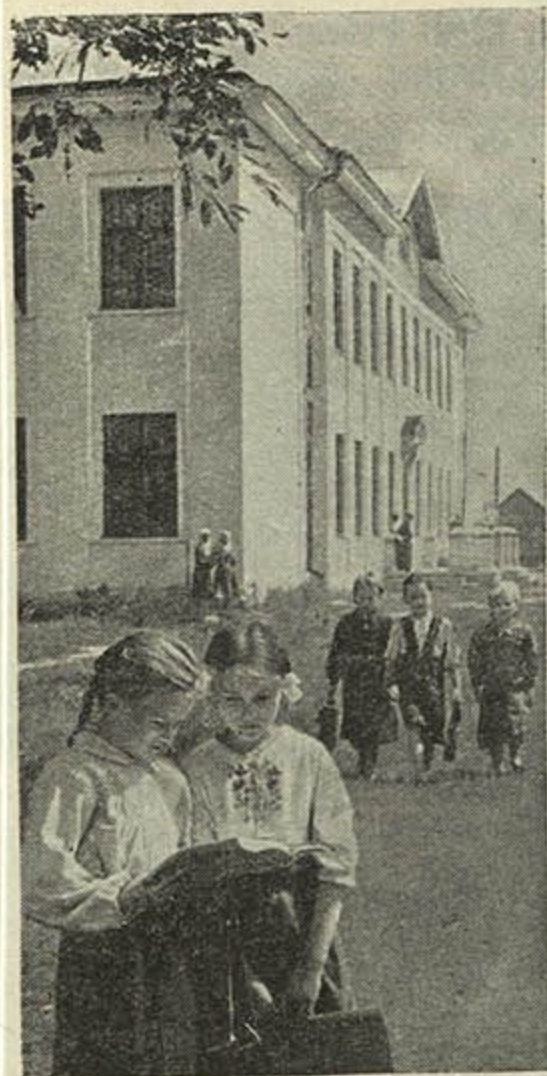
Са свінарніка вышла жанчына сярэдніх год.

— Алена Іванаўна, можна зайсці на ферму?

— Калі ласка, — адказала жанчына надзіва прыемным голасам.

У прасторным, чыстым свінарніку пасля сытнай яды драмалі тлустыя сальныя свінні.

Белы двухпавярховы будынак упрыгожвае вёску. Ён вядзецца здалёку. Гэта новая школа-дзясяцігодка, пабудаваная нядаўна ў калгасе. На здымку: вучаніцы чацвёртага класа Таня Вабішчэвіч і Воля Вабішчэвіч каля школы.

Алена Іванаўна Пашкевіч — адна з лепшых свінарака калгаса. Яе спецыяльнасць — адкорм свіней. За гэтае поўгоддзе яна атрымала ў прэмію парсюка ў 93 кілаграмы вагой. А разам з мужам, які таксама працуе на ферме, яны мелі за дзесяць месяцаў 562 кілаграмы свініны ў якасці дадатковай аплаты.

Калгас па свінагадоўлі прадстаўлены на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. І ў гэтым вялікая заслуга сям'і Пашкевіч.

— Заходзьце да нас у госці, — запрашае Алена Іванаўна. — Мы маем у дастатку і хлеба, і малака, і сала.

Калі мы з ёю развіталіся, Пётр Акімавіч заўважыў:

— Такіх сем'яў, як яна з мужам, у калгасе шмат. А былі абодва батракамі. Светлага дня ў жыцці не бачылі. Народ цяпер жыве заможна, апрануты добра. А пры панскай Польшчы на дзесяць хат была адна пара ботаў...

У калгасе шмат жывёлы. Ад жывёлагадоўлі калгас меў летась больш мільёна рублёў прыбытку.

— Маем тры пчолапасекі, — расказвае старшыня. — Самі наладзілі вытворчасць штучнай вощыны. На 33 гектарах высадзілі фруктовы сад. Стварылі і новую галіну гаспадаркі — звераферму.

І Пётр Акімавіч расказаў, як калгас купіў і запустіў 30 нутрый. Гэтыя канадскія грызуны падобны на баброў і даюць каштоўную пушніну.

Нам давялося бачыць звераферму. Гэта невялікая затока на рэчцы Гарынцы, абгароджаная драцянай сеткай. Кіруе фермай Сцяпан Жэлянгоўскі — спрактыкаваны паліўнічы на здабычы пушніны.

... Мы падышлі да току. Сцірты збожжа здаваліся ў цемені дамамі. Каля адной з іх роўна гудзеў трактар, яму шумна ўторыла малатарня. Фары ярка асвятлялі брыгаду малацільчыкаў. Калгаснікі працавалі хутка. Малатарня ў момант уцягвала снапы, і зерне сцякала шырокім струменем проста ў мяшкі. Іх грузілі на падводы і адвозілі ў свіран. Такіх такоў у калгасе шэсць.

Хлебная сцірта на вачах таяла, а побач вырастаў стог саломы. Яркая асветлены ток здаваўся белым экранам, на якім хутка мітусіліся людзі.

— Вось яны, нашы справы, — сказаў Пётр Акімавіч. — А ў горадзе думаюць, што вёска засынае разам з курамі. Зараз іншая вёска, і жыццё ў ёй іншае.

І сапраўды. Ідучы з току, мы бачылі, як складаўшы прымаў збожжа, як разыходзіліся даяркі пасля вячэрняй дойкі кароў, як фурманы везлі на пункт малако. Тут таксама ветліва гарэў агенчык, клапатліва шумеў рухавічок, круцячы сепаратарныя машыны.

Не ведала раней вёска такога жыцця, не мела такіх спецыялістаў, якімі ўзбагацілася цяпер.

У калгасе зараз вырастае вялікі атрад савецкай інтэлігенцыі: сорок два настаўнікі, фельчар, акушэрка, ветэрынар, зоатэхнік, аграном, бібліятэкар. З'явіліся кваліфікаваныя спецыялісты-рабочыя: механікі, шафёры, трактарысты, радысты. Хутка будуць электрамандары. Раней вёска была непісьменная. А зараз калгаснікі выпісваюць 756 экзэмпляраў газет і 178 часопісаў.

Горад пасылае сюды розную тэхніку. Праполку, рыхленне, аэучванне ў

Вера Ліпская — адна з маладых даярак. Сваёй працавітасцю і стараннасцю яна заслужыла пазнаку калгаснікаў.

калгасе — усё робяць машыны. Балоты — спрадвечны біч палешука — адступаюць перад савецкімі людзьмі. Магутны экскаватар пракладзе тры буйныя каналы, ад якіх пойдзе сетка асушальнікаў. На дапамогу яму хутка прыбудзе бульдозер.

— Паўтара мільёна рублёў каштуе калгасу асушка балот, — гаворыць Пётр Акімавіч. — Які-б пан, нават князь захацеў-бы пакласці на гэта такія грошы? Толькі нам, савецкім людзям, стала такое пад сілу. Не ведалі раней палешукі, што можна заваяваць балота, не бачылі ніколі такіх разумных машын.

У калгасе ствараецца даследчая станцыя па метаду Мальцова. Вялікім эксперыментатарам з'яўляецца аграном калгаса — Нікалай Кавернікаў. Гэты малады, энергічны чалавек засеяў летась першыя дваццаць гектараў паліны пшаніцай, просам, кукурузай. Узнімалі паліну фрэзай — машынай, прыстасаванай для апрацоўкі тарфянікаў. Апрацоўвалі глебу паводле Мальцова на глыбіню ў 6 см адзін і другі раз, пасля пракатвалі цяжкім катком і сеялі.

— Урадзіла лепш, чым на старых ворных землях, — гаворыць Нікалай Аляксандравіч.

І нельга з ім не згадзіцца. Проса стаяла па пояс, густою сцяной узнялася яравая пшаніца, у паўтара — два метры вымахала кукуруза.

Па ўраджайнасці збожжавых калгас другі год з'яўляецца ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Летась з 386 гектараў атрымаў па 20 ц азімага жыта, са 100 гектараў па 19 ц азімай пшаніцы. На стэндзе калгас паказаў узросшыя надой малака, высокі прыплод ад свіней, вялікі прыбытак ад птушкі.

... Гарынка апаясвае вёску Рубель. Раніцай яе скрывае туман, а ўдзень яна блішчыць на сонцы люстэркам. На яе берагах шмат сакавітай травы. Ва ўрочышчы Гарэйша пабудавалі калгас адзін з летніх лагераў для жывёлы.

Хутка нясе свае воды рака. Даяркі ў белых халатах мыюць бітоны для малака.

Вось якая кукуруза вырасла на палях калгаса «Сцяг камунізма»! У гэтым годзе калгас пасадзіў кукурузу на 130 гектарах. На здымку: лепшая звенная па ільну і кукурузе Мар'я Пашкевіч (у цэнтры) з калгасніцамі свайго звяна.

— Верачка, — крычыць высокая, стройная даярка, — збяры ўсе падойнікі: трэба іх перамыць.

Па голасу пазнаю Соню Машлякевіч. Яна стаіць па калена ў вадзе і спрытна пакручвае бітоны, старанна іх абмываючы. Гэта паранейшаму баявая, вострая на слова і рупная ў рабоце дзяўчына. За дзесяць месяцаў ад васьмі кароў яна надала па 3431 літру малака.

— А за год і ўсе чатыры тысячы дам, — упэўнена гаворыць яна.

Белая буйная карова павольна жуе свежую канюшыну. Соня пашчотна гладзіць яе і пытае:

— Ну што, Былінка, смачная канюшына?

Соня паспявае даведацца, як ідуць справы ў яе сяброўкі — Веры Ліпскай. Верачка нядаўна прыйшла на ферму, але паказала сябе здольнай даяркай. Ад дзесяці яшчэ не раздоеных кароў надала па 1790 літраў. Яе «Роза» нядаўна пачала даваць па 16—17 літраў у дзень.

— Калі так пойдзе справа, ты і мяне абгоніш, — жартуе Соня.

— Абганю! — смеецца Верачка. — Будзеш прасіць, каб я далёка наперад не ўцякла.

Дзяўчатам весела. Яны шчаслівыя, што працуюць у калгасе і прымнажаюць яго багацце.

І работніца птушкафермы Аляксандра Пашкевіч толькі пры савецкай уладзе пазнала шчасце. Аляксандра Якаўлеўна ўспамінае сваё дзяцінства, з цяжкасцю стрымліваючы хваляванне:

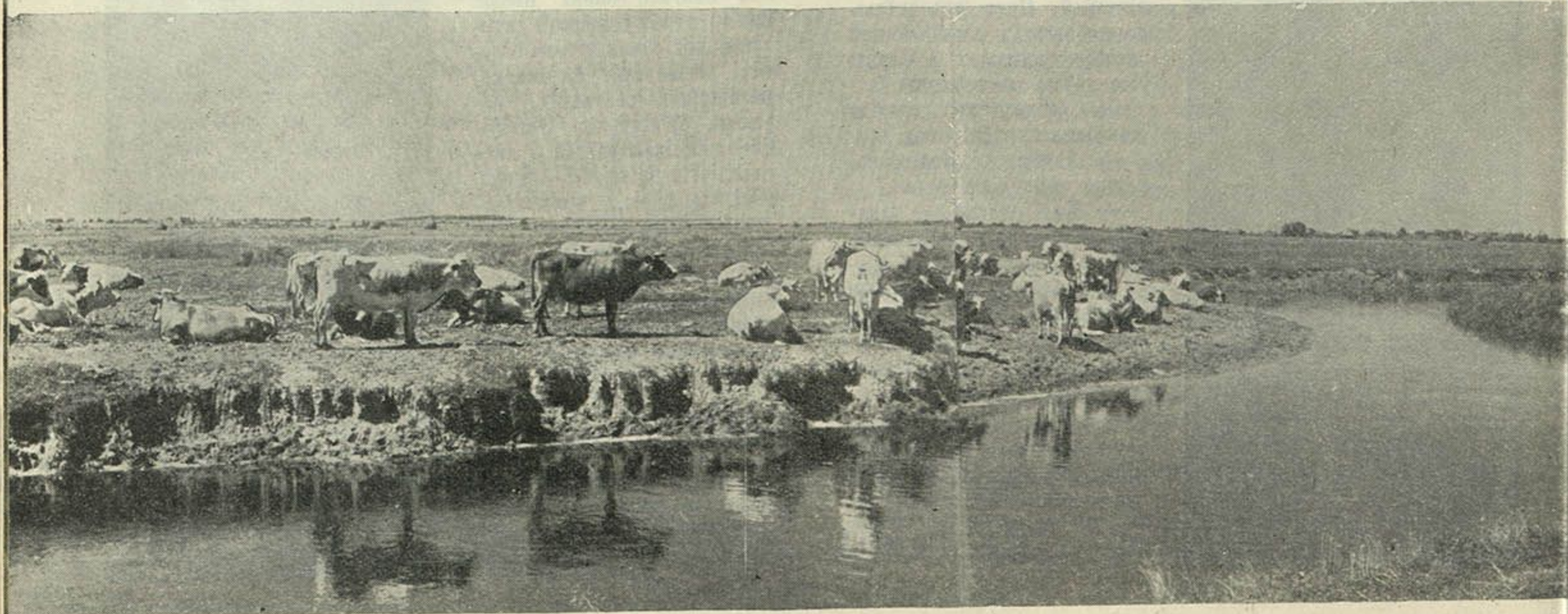
— Нас у бацькі было сямёра. Хлеба ніколі не хапала. Сядзелі голяыя, босыя. Цяпер жывем у дастатках. У мінулым годзе на працадні я атрымала паўтары тоны аднаго толькі збожжа.

Аляксандра Якаўлеўна — удзельніца сельскагаспадарчай выстаўкі. Кожная нясушка дала ёй па 115 яек.

І такіх працавітых, старанных людзей шмат у калгасе.

* * *

... На адной з зялёных вуліц вёскі Рубель, супроць праўлення калгаса, стаіць двухпавярховы каменны будынак

ВОСЕНЬ

Міхась КАРПЕНКА

Пад акном маім
рабіна тонкая
Асыпае іскры на муроґ...
Сёлета ў мой дом на пяцітонцы
Завітала восень на парог.

Гаспадыняй шчодрай і руплівай
Падарыла белы каравай.
Збожжам і мядовымі налівам
Свіран перапоўніла
Праз край.

Я кажу ёй:
— Восень, як сягоння,
Столькі ў мяне скарбу не было...
А яна ў адказ
тысячатынныя
Усё вядзе абозы у сяло.

дзесяцігодкі (у калгасе чатыры школы), крыху далей — добра абсталяваны дзіцячы сад, адкуль даносіцца звонкі гоман.

Яшчэ ў рыштваннях калгасны тэатр, але ўжо зараз відаць яго абрысы — калоны ля ўваходу, вялікія дзверы.

— Будзе ў нас тэатр на 500 месц! — хваліцца Соня Машлякевіч. — Тут усё ўлічана: і пакой адначынку, і зала для танцаў, і бібліятэка з чытальняй, і глядзельная зала з балконам, і кіноапаратная. Як і ў маскоўскім тэатры, — хітравата ўсміхаецца яна.

— А ты не смейся, — адказвае Пётр Акімавіч. — Будзе сапраўды як гарадскі. Сто тысяч рублёў асігнуем толькі на абсталяванне.

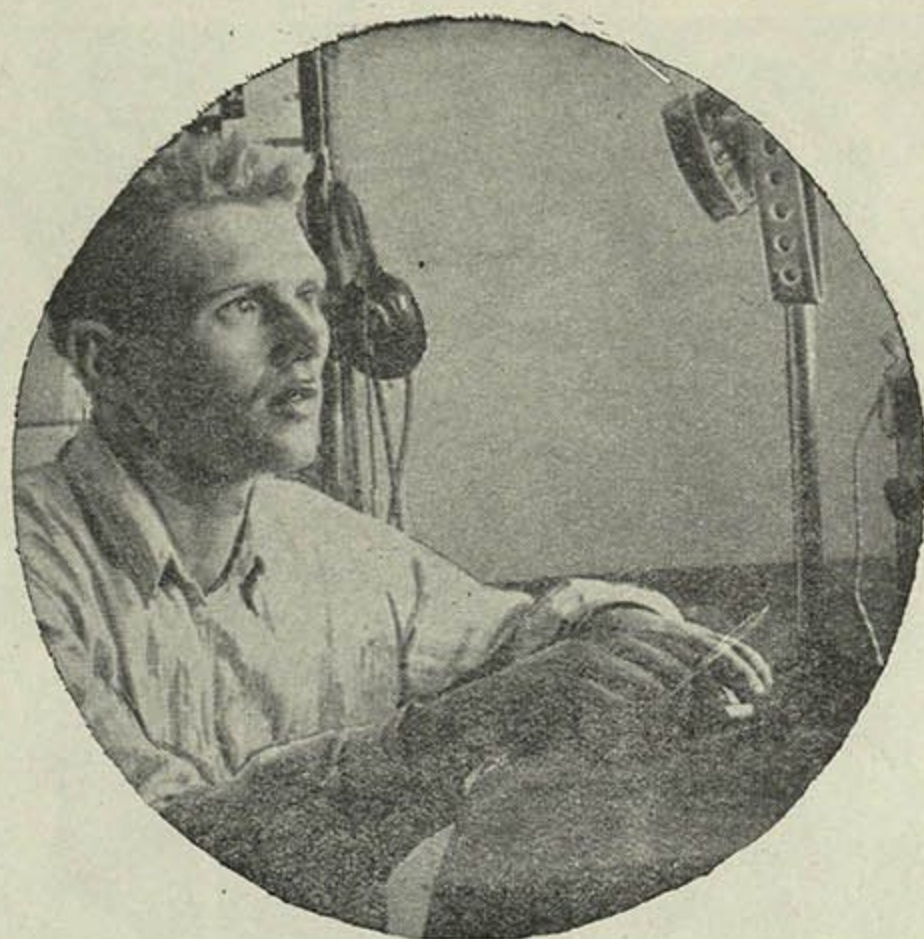
— Зробім так, — марыць услых старшыня, — каб нашы калгаснікі, увайшоўшы, ахнулі ад бляску і хараства...

Былая пінская глухамань — вёска Рубель — стала не толькі заможным, але і культурным цэнтрам.

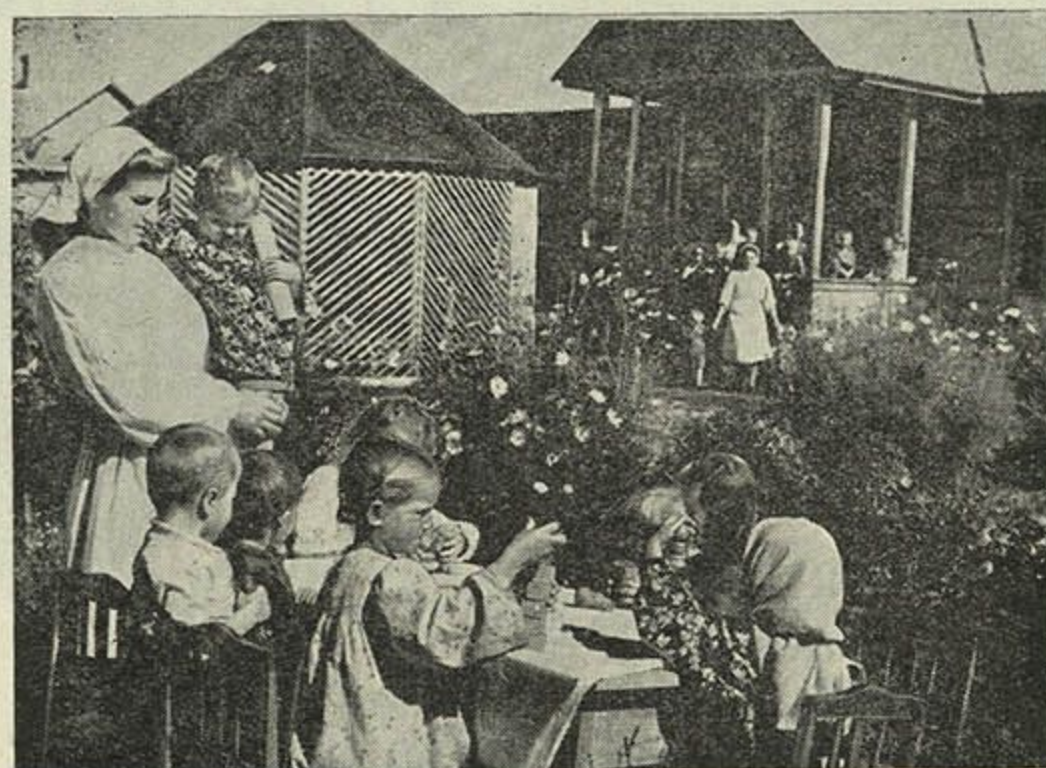
Н. СЯРГЕЕВА

Давід-Гарадоцкі раён

Гэта адзін з летніх лагераў буйнай рагатай жывёлы. Тры разы ў дзень сюды прыходзяць даяркі даіць кароў. На здымку: даярка Вера Жэлянгоўская злівае малако.

Амаль ва ўсіх дамах гаворыць радыё. Пра апошнія навіны ў калгасе можна даведацца праз свой радыёвузел. Радыст вузла Іван Вабішчэвіч перадае аб'яву.

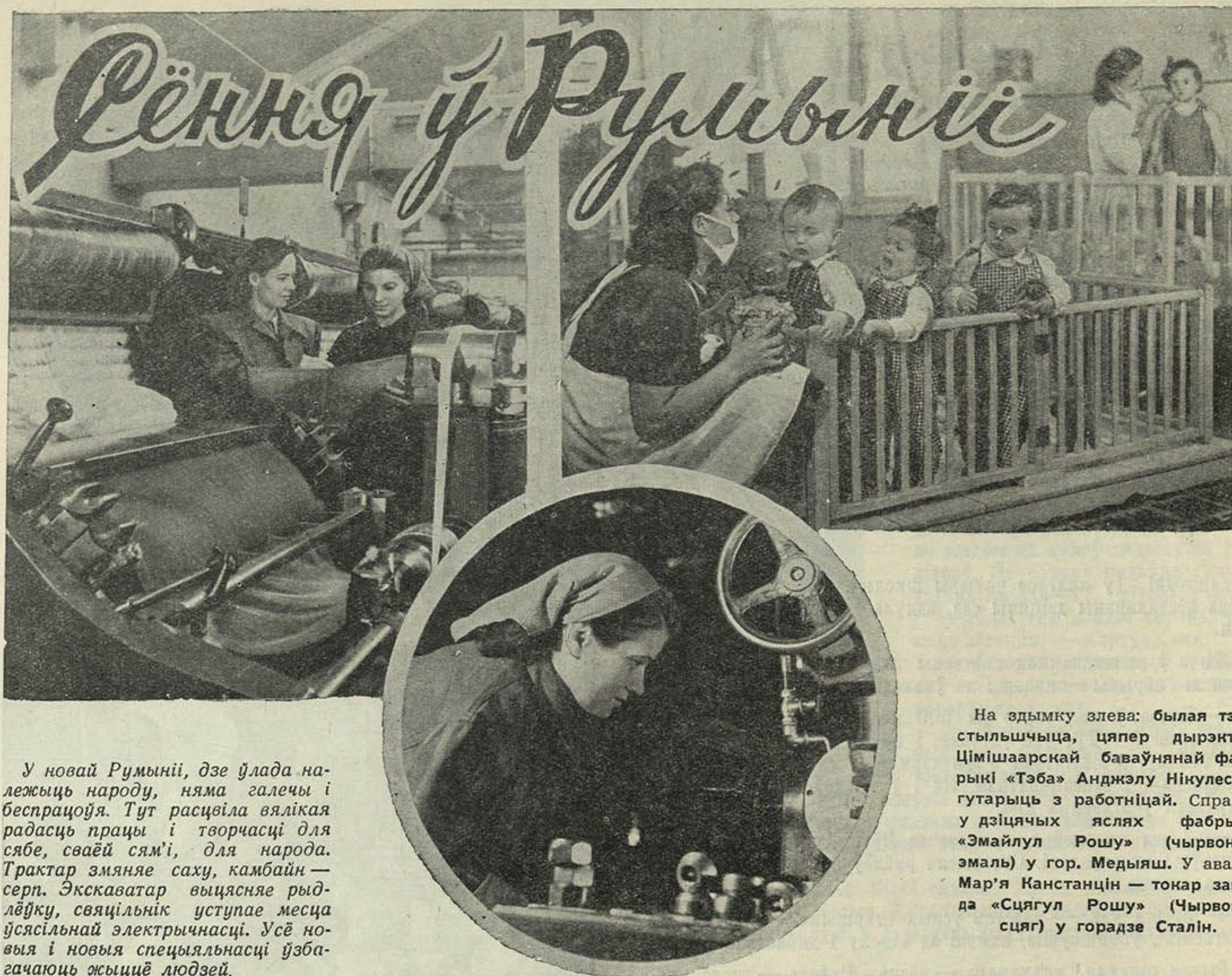

Сярод кветак і зеляніны пабудаваны дом для дзіцячага сада. З вялікай любоўю будавалі калгаснікі дом і альтанку, дзе дзеці могуць схавацца ў ценю. Каля ста дзяцей калгаснікаў штодзённа наведваюць свой сад. Тут ім прыгатавана шмат цацак, смачнае снеданне, абед, чыстая пасцель.

Удзень і ўначы гудзіць малатарня, абмалачваючы багаты ўраджай.

Фото П. Нікіціна

У новай Румыніі, дзе ўлада належыць народу, няма галечы і беспрацоўя. Тут расцвіла вялікая радасць працы і творчасці для сябе, сваёй сям'і, для народа. Трактар змяняе саху, камбайн — серп. Эскаватар выцясняе рыдлёўку, свяцільнік уступае месца ўсясильнай электрычнасці. Усё новае і новае спецыяльнасці ўзбагачаюць жыццё людзей.

У краіне хуткімі тэмпамі развіваецца машынабудаванне прамысловасць: навішныя трактары, такарныя станкі, электрарухавікі, нафтаабсталяванне, аўтамашыны, розныя дэталі, якія патрабуюць высокай дакладнасці, — усё гэта раней увозілася з-за граніцы, а цяпер выпускаецца румынскімі заводамі.

Нядаўна ў Рэшцы пушчана новая мартэнаўская печ. Раней рамонт і кладка мартэнаў былі манаполіяй замежных спецыялістаў, бо Румынія не мела ў гэтай галіне сваіх інжынераў. Новае мартэнаўская печ у Рэшцы пабудавана пад кіраўніцтвам Штэфана Дземеці, які атрымаў адукацыю ў Свердловскім інстытуце.

Цяпер румынскія сяляне ходзяць вечарамі ў дом культуры, чытаюць, гуляюць у шахматы, слухаюць радыё — з'ява, небывалая ў гісторыі румынскай вёскі. У сёлах адкрыта звыш 12 тысяч бібліятэк.

Народна-дэмакратычны лад адкрыў перад моладдзю шырокія магчымасці. Усім стала даступна адукацыя: у Румынскай народнай рэспубліцы забяспечана бясплатнае навучанне ў школах. У мінулым годзе 40 431 чалавек скончыла рамесніцкія вучылішчы, каля 15 тысяч юнакоў і дзяўчат выпусцілі вышэйшыя навучальныя ўстановы.

За гады народнай улады Румынія дасягнула небывалага ўздыму ў эканамічным і культурным жыцці. Сапраўдную свабоду і роўнапраўе набылі румынскія жанчыны: у народнай гаспадарцы краіны працуе звыш 50 тысяч жанчын — інжынераў, тэхнікаў, майстроў. У мінулым годзе жанчыны складалі амаль адну чацвёртую частку ўсіх кваліфікаваных рабочых. Многія з іх кіруюць прадпрыемствамі першаступеннай важнасці.

Працоўныя сялянкі, якім народна-дэмакратычны лад адкрыў шлях да новага, вольнага жыцця, з натхненнем удзельнічаюць у барацьбе ўсяго працоўнага сялянства за ўздым сельскай гаспадаркі, за сацыялістычную перабудову вёскі.

На здымку злева: былая тэкстыльшчыца, цяпер дырэктар Цімішаарскай баваўнянай фабрыкі «Тэба» Анджэлу Нікулеску гутарыць з работніцай. Справа: у дзіцячых яслях фабрыкі «Эмайлул Рошу» (чырвоная эмаль) у гор. Медыяш. У авале: Мар'я Канстанцін — токар завода «Сцягул Рошу» (Чырвоны сцяг) у горадзе Сталін.

ТКАЧЫХА МАР'Я БУХА

У ТКАЦКІМ цэху Бухарэсцкай фабрыкі «Фламура Рошые» чуецца рытмічны шум ткацкіх станкоў. Сонечныя праменні праз вялікія вокны заліваюць усе куткі залі. Начальнік цэха вядзе нас паміж станкамі, па калідоры з засцерагальных сетак са сплеченага дроту.

Рознакаляровыя ніткі са шпулек цякуць у аснову палатна, а навой у сваім пастаянным руху ўвесь час расце ў аб'ёме.

У кутку залі фабрыкі «Фламура Рошые» невысокая, жывая брунетка ходзіць каля шасці станкоў, назіраючы за іх работай па савецкай сістэме маршрута. Тут падвяха парваную нітку, там устаўіць на станок новую аснову, на трэцім станку назірае за малюнкам палатна, якое тчэцца, або рэгулюе колькасць абаротаў...

— Мар'я Буха — брыгадзір, перадавік соцспарборніцтва, узнагароджана працоўным медалем і ордэнам Працы, — гаворыць наш праваднік.

Мы вітаемся з работніцай і, карыстаючыся перапынкам, спакойна гутарым.

— Вы, відаць, вельмі любіце сваю работу.

— Так, вельмі люблю. Вы ведаеце, вельмі прыемна бацьчы вітрыны, набітыя прыгожымі тканінамі, і адчуваць, што гэта — праца тваіх рук... Колькі я намучылася, пакуль навучылася ткаць. Мне было толькі 14 год, калі я прыехала ў Бухарэст.

На нашу просьбу раскажаць аб сваім жыцці, Мар'я Буха на імгненне задумалася, а потым пачала:

— Нарадзілася я ў сяле Чыюман-Алба Юлія. Нас было чацвёрта дзяцей. Зямлі не мелі. Каб пракарміць сям'ю, мой бацька браў у памешчыка або сельскага карчмара зямлю ў

аренду. Ен працаваў усё лета, а зароботку яго хапала толькі на тое, каб сям'я не памерла з голаду.

Я вырашыла паехаць у Бухарэст пашукаць шчасця. Паступіла на гэтую фабрыку, на якой і зараз працую, але тады яна належала гаспадару.

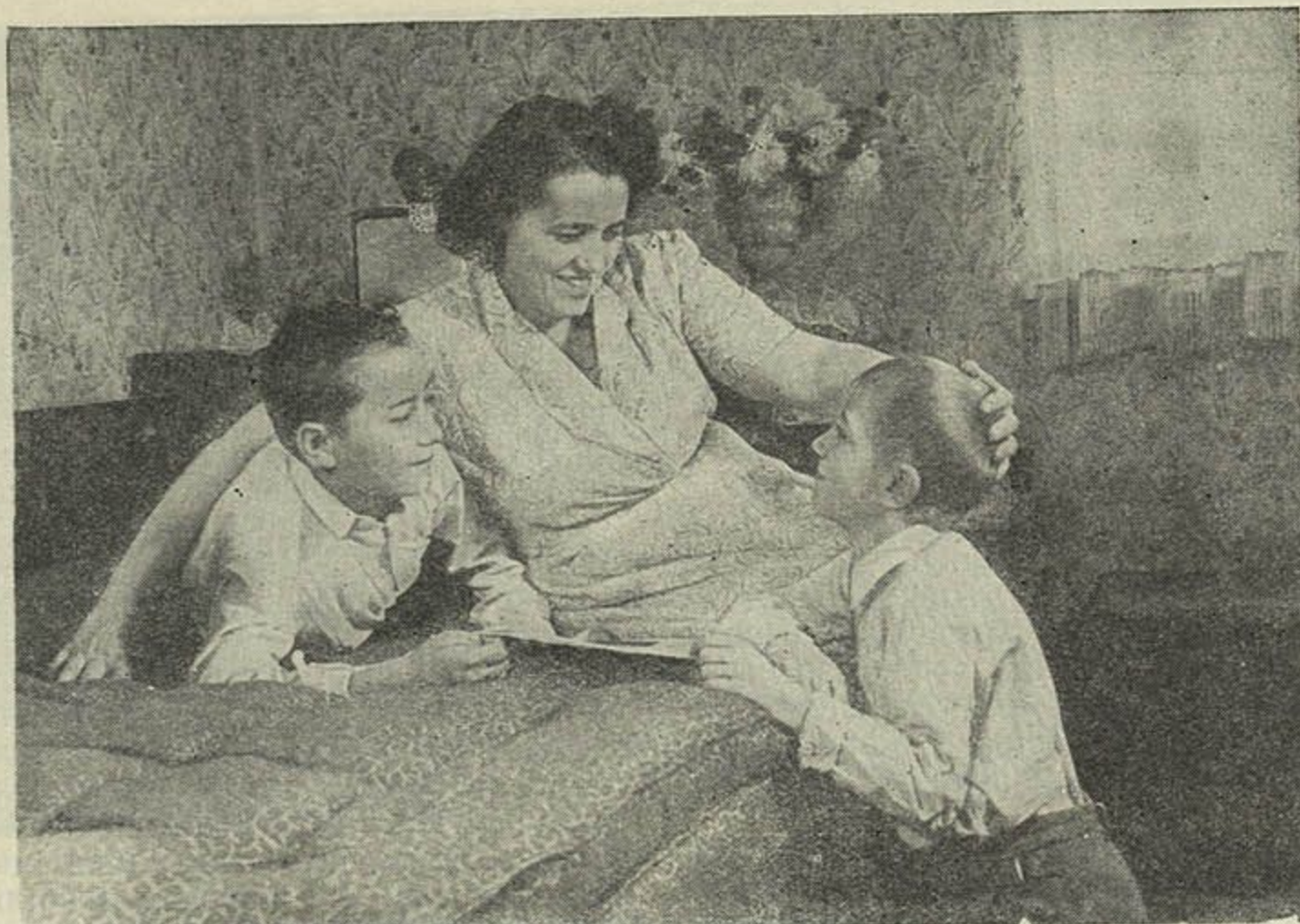
Паставілі мяне чысціць сыравіну, што паступала на фабрыку. Прыходзілася працаваць стоячы па 12 гадзін у суткі. Пасля работы я мела права, калі ў мяне хапала сіл, вучыцца ткацкай справе на начной змене. На працягу года я добра навучылася ткаць. Прышоў час паставіць мяне да ткацкага станка. Я ўжо ўяўляла сябе схіленай над станком. Назірала за шпулькамі з ніткамі, пеціла рукамі сатканыя валы тканіны... Але здарылася няшчасце — у мяне памерла маці. Я паехала хаваць яе. Калі-ж я вярнулася на фабрыку, гаспадары зрабілі выгляд, што яны мяне не ведаюць, і гэта для таго, каб узяць мяне на работу з зарплатай вучаніцы. Падумаўце толькі, як я магла жыць на тыя некалькі грашэй, што атрымлівала. Харчавалася па брудных харчэўнях і была шчаслівая, калі ў канцы месяца мне ўдавалася заплаціць за пакой.

У 1942 годзе я выйшла замуж. Але разам з замужствам цяжжасці яшчэ павялічыліся. У нас не было ні кватэры, ні мэблі, а галоўнае, не было ніякіх перспектыв, што калі-небудзь мы будзем жыць лепш. Гэта было ў часы грабежніцкай вайны, якая прывяла краіну да галечы, прынесла ўсім нам смутак і гора, спусташальныя бамбардыроўкі і цэлы рад няшчасцяў.

Але вось слаўная Савецкая Армія вызваліла нашу краіну. Працоўны чалавек стаў гаспадаром свайго лёсу, свайго працы. Я ўступіла ў профсаюз, прыняла ўдзел у аднаўленні фабрыкі. Неўзабаве наша фабрыка стала непазнавальнай: адрамантаваная, пафарбаваная, цэхі забяспечаны засцерагальнымі і вентыляцыйнымі апаратамі. Раней у нас не было засцерагальных апаратаў.

— Вы ведаеце, што гэта значыць? — пытае ў нас Мар'я Буха. — Раней у нас было многа няшчасных выпадкаў. Людзей, якія становіліся калекі, гаспадары выкідвалі на вуліцу. А цяпер рабочыя адчуваюць, што дзяржава клапаціцца аб іх здароўі, аб іх жыцці. У нас на фабрыцы ёсць свая сталовая, дзе можна атрымаць смачны і танны абед. У нас,

Народная артыстка Лучыя Стурдцы Буландра ў п'есе «Зруйнаваная цытадэль» румынскага пісьменніка Хорыя Лавінеску.

Мар'я Буха з сынамі ў сябе дома.

маці, не сціскаецца сэрца пры думцы аб нашых дзецях, якія засталіся адны дома. Дзяржава паклапацілася, каб у нас усюды на фабрыках і заводах былі абсталяваныя яслі і дзіцячыя сады.

Я люблю фабрыку, на якой працую, люблю сваіх таварышаў па рабоце і адчуваю сябе, як у вялікай сям'і. Таварышы, з якімі я працую, паралі мне прайсці школу па павышэнню кваліфікацыі. Я так і зрабіла. Я вывучыла вопыт савецкіх ткачых і папрасіла, каб дазволілі і мне працаваць на некалькіх станках.

Мяне падтрымалі, і вось я працую на 6 станках. Стала перадавіком, і як многа радасці даюць мне поспехі! Стараюся выпускаць прыгожыя тканіны, шаўкі, якія цяпер можа дазволіць сабе насіць і працоўны чалавек.

...Нашу гутарку спыніў званок.

— Ці не хочаце зайсці да мяне пасля работы паглядзець на маіх дзяцей? — запрасіла нас Мар'я Буха.

...І вось назаўтра раніцай, якраз у выходны дзень, мы накіраваліся на вуліцу Марцішор, дзе жыве наша знаёмая.

Ціхая вулчка з дрэвамі ля абочын тратуараў. Дом з гаспадарскім дваром, з кветкамі, гародам, далей — загараджаныя птушыны двор.

Мар'я Буха сустракае нас ля варот. З аднаго і другога боку каля яе сыны, вучні. Лучыяну 11 год, Іану — 8. На дварэ знаёмімся з яе мужам, які капаў градкі.

З пярэдняй уваходзім у пакой, прыгожа абстаўлены новай мэбляй.

— Усё, што вы бачыце, мы набылі ў апошнія гады, — сказала яна. — Калі я вяртаюся з фабрыкі дамоў і ўваходжу ў свой двор, які ад варот сустракае мяне кветкамі, сэрца маё перапаўняецца задавальненнем, а на ўсё, што было раней, я гляджу, як на страшны сон...

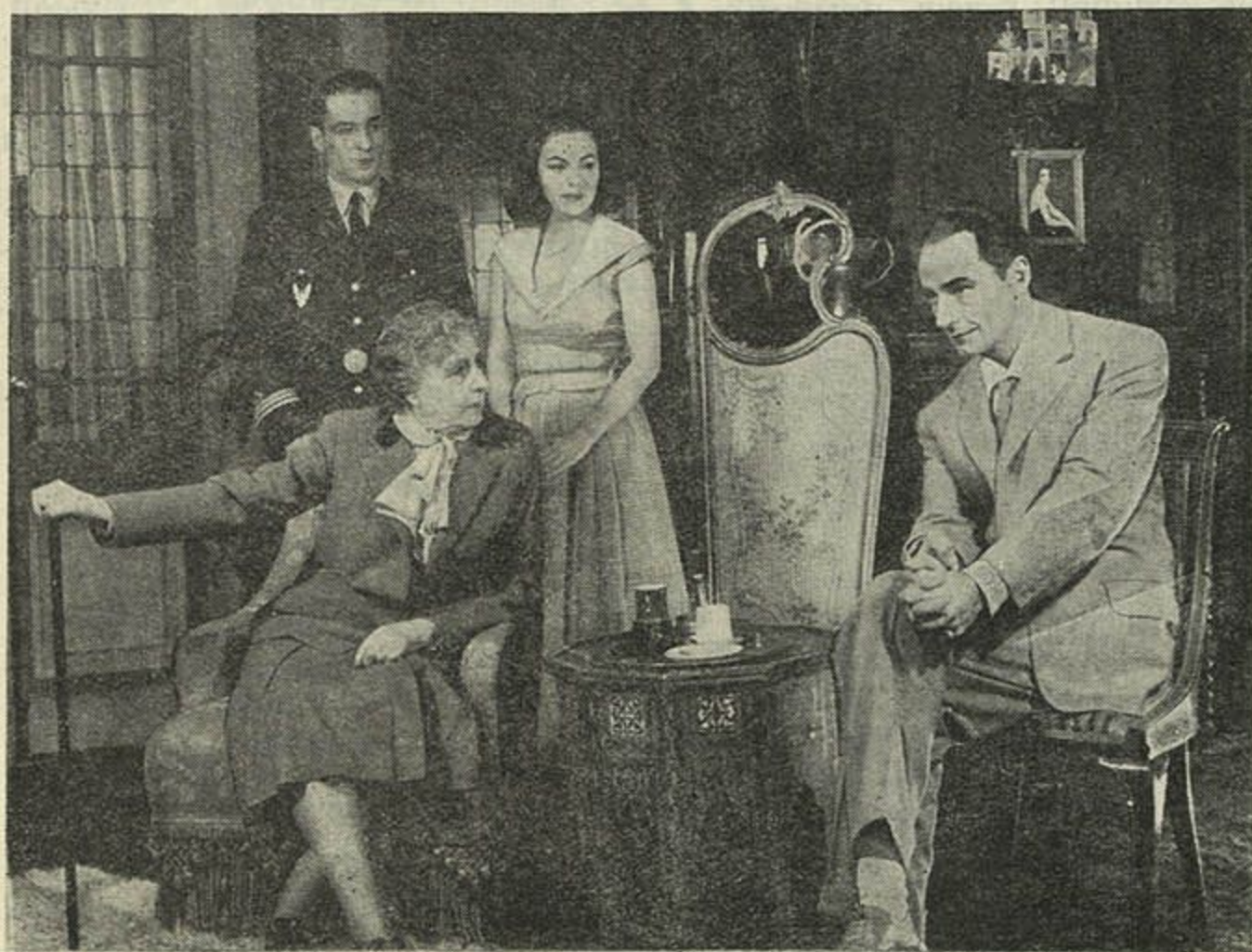
Аглядаемся навокал, і нас кранае ўсё, што бачым. З радыёпрыёмніка льецца прыгожая мелодыя. На начным століку кнігі. Гаспадыня перахапіла мой позірк:

— Чытаем шмат... Ужо некалькі год, як у мяне ўзнікла цікавасць да чытання. Як толькі паяўляецца ў фабрычнай бібліятэцы якая-небудзь навінка, я абавязкова прачытваю яе. А цяпер пачалі купляць кнігі. Хлопчыкі падрастаюць, трэба ім падрыхтаваць бібліятэку.

Непрыкметна падышоў поўдзень. Развітаемся з гаспадарамі і — не без жалю — пакідаем гэты дом з цёплай сямейнай атмасферай.

г. Бухарэст

СІЛЬВІЯ БУДЭУ

З асабістага вопыту

Усе лепшыя рысы характару чалавека набываюцца ў працэсе працы. Праца — гэта тое галоўнае, без чаго нельга выхаваць сапраўднага чалавека, сапраўднага грамадзяніна сацыялістычнай дзяржавы.

Працоўныя навыкі трэба прывіваць дзецям змалку. Прыблізна з трох год дзіця павінна актыўна ўключыцца ў працоўны рэжым сям'і, выконваць ускладненыя на яго хатнія абавязкі: сабраць пасля гульні свае цацкі або кніжкі, кладчыся спаць, акуратна скласці

Лена Гугаевіч рыхтуецца да сну.

адзенне, сцерці пыл з мэблі, дапамагчы накрыць на стол і прыбраць са стала, прынесці патрэбную рэч ці пакласці яе на месца, пачысціць чаравікі, памыць галошы і г. д. Па меры таго, як дзіця падрастае, «падрастаюць» і яго працоўныя абавязкі. Яны робяцца больш складанымі, «дарослымі».

У мяне два сыны. Старэйшаму споўнілася 14 год, а малодшаму — шэсць. Кожны з іх дапамагае нам у хатніх справах, мае свае строга вызначаныя абавязкі.

Што ўмее мой сын у свае 14 год? Якія працоўныя навыкі ён набыў? Ён можа прыбраць у кватэры, прышыць адарваны гузік, па-

мыць посуд, ён добра валодае сякерай, пілой, рыдлёўкай, паяльнікам, малатком, ён умее адрамантаваць электрапрыбор, паправіць электраправодку і г. д.

Я стараюся ўнушыць дзецям, што ў нашай Савецкай краіне сапраўднай павагай карыстаецца той, хто ўмее добра працаваць, хто не баіцца ніякай работы, ніякіх цяжкасцей.

Вельмі важна, каб дзеці ва ўзросце 12—14 год — асабліва хлопчыкі, бо яны часцей робяцца ахвярай «вуліцы» — займаліся якой-небудзь карыснай справай. Заўважыўшы, што сына цікавіць радыёсправа, мы з мужам зрабілі ўсё, каб падтрымаць гэта ўзніклае карыснае захапленне.

Хлопчык рашыў пабудаваць пяцілямпавы радыёпрыёмнік. Справа гэтая для вучня, які толькі перайшоў у VI клас і зусім не ведаў фізікі, была вельмі складанай. Але ён не спалохаўся, не адступіў. Пачалося ўпартае перамаганне перашкод, якія стаялі на шляху да мэты. Вывучыўшы ўрок і пабегавшы гадзіну на лыжах, ён браўся за сваю любімую справу: вывучаў адпаведныя раздзелы фізікі, чытаў спецыяльную літаратуру, чарціў схемы радыёпрыёмнікаў, разбіраў і складаў рэпрадуктар, вучыўся паяць, выпільваць лобзікам, клеіць. Мы з ахвотай набывалі яму ўсё неабходнае для пабудовы радыёпрыёмніка.

Амаль год ішла ўпарта, цяжкая работа. Колькі разоў ён перарабляў схему, колькі разоў пераматваў катушкі! І вось прыёмнік нарэшце зроблены. Ён добра «ловіць» сяроднія і доўгія хвалі і, як гаворыць бабулька, працуе лепш за нашу «Балтыку».

Я гляджу на гэты сынаў прыёмнік і думаю: колькі карысці прынесла хлопчыку работа над ім! А

У калгасах гарачая пара. Нават дзеці ў меру сваіх сіл стараюцца дапамагчы бацькам.

На здымку: шасцігадовая Воля прынесла снеданне свайму тату на малацьбу.

галоўнае гэта тое, што характар яго ўзбагаціўся новымі і такімі патрэбнымі ў жыцці рысамі: настойлівасцю, смеласцю, любоўю да самастойнай творчай працы, дысцыплінаванасцю.

Мой малодшы сын вельмі любіць расліны. Ён так і гаворыць:

«Я буду батанікам».

Цяжка сказаць, ці будзе сталым гэтае яго захапленне. Але мы яго падтрымліваем. У нас ёсць свой маленькі гарод, і Жэня (так завуць майго малодшага сына) вось ужо другі год з'яўляецца актыўным памочнікам у яго апрацоўцы. Ён дапамагае сеяць, садзіць, паліваць, палоць гародніну. Дзякуючы гэтаму свайму захапленню хлопчык знаёміцца з жыццём раслін, робіць свае цікавыя назіранні.

Я ўпэўнена, што калі-б усе бацькі ўважліва сачылі за схільнасцю дзяцей да таго ці іншага занятку, своєчасова заўважалі і падтрымлівалі іх разумныя захапленні, пачынанні, у нашым грамадстве было-б менш абібокаў і хуліганаў, было-б менш нараканняў на «вуліцу». Дзіцяці, занятаму любімай справай, па вуліцы бадзяцца нецікава.

Толькі там, дзе змалку не прывіваецца павага да працы,

У дзіцячым садзе № 5 (прыстань у Пінску) дзецям прывіваюць працоўныя навыкі. На здымку: Ала Краўцова і Вова Цітоў накрываюць на стол перад снеданнем.

дзе пануе гультайства, дзе галава і рукі дзіцяці не заняты карыснай справай, вырастаюць гультаі, піжоны, хуліганы.

Вялікае значэнне ў справе выхавання дзіцяці мае добрая кніжка. Яна пашырае круггляд, развівае памяць, мастацкі густ, узбагачае мову дзіцяці. І таму кнізе ў нашай сям'і адводзіцца асабліва многа ўвагі.

Часта бывае так. Робіш бацьку або матцы заўвагу наконт няправільнага выхавання дзіцяці і ў адказ чуеш: «Яно-ж яшчэ малое, дурненькае». Такія бацькі забываюць, што гэта малое расце, а разам з ім растуць і яго дрэнныя звычкі. Своечасова заўважыць дрэннае ў дзіцяці і разумна выкараняць яго — справа вельмі важная і неадкладная.

І тут мне зноў хочацца спаслацца на факты з сваёй практыкі.

Мой малодшы сын расце сярод дарослых і, як гэта звычайна бывае, карыстаецца іх выключнай увагай і любоўю. У апошні час мы пачалі заўважаць, што гэтую любоў і ўвагу дарослых ён выкарыстоўвае па-свойму. Ён адчувае сябе цэнтральнай персонай у сям'і і ў ім пачынае абуджацца эгаізм. Ён не ўмее сябраваць з дзецьмі свайго ўзросту, часта пагарджае імі. Параіўшыся з мужам, мы рашылі запрашаць да яго суседскіх дзяцей. Спачатку ён сустракаў іх неахвотна і часамі варожа.

— Ён брудны, я не буду з ім гуляць, — сказаў ён пра аднаго.

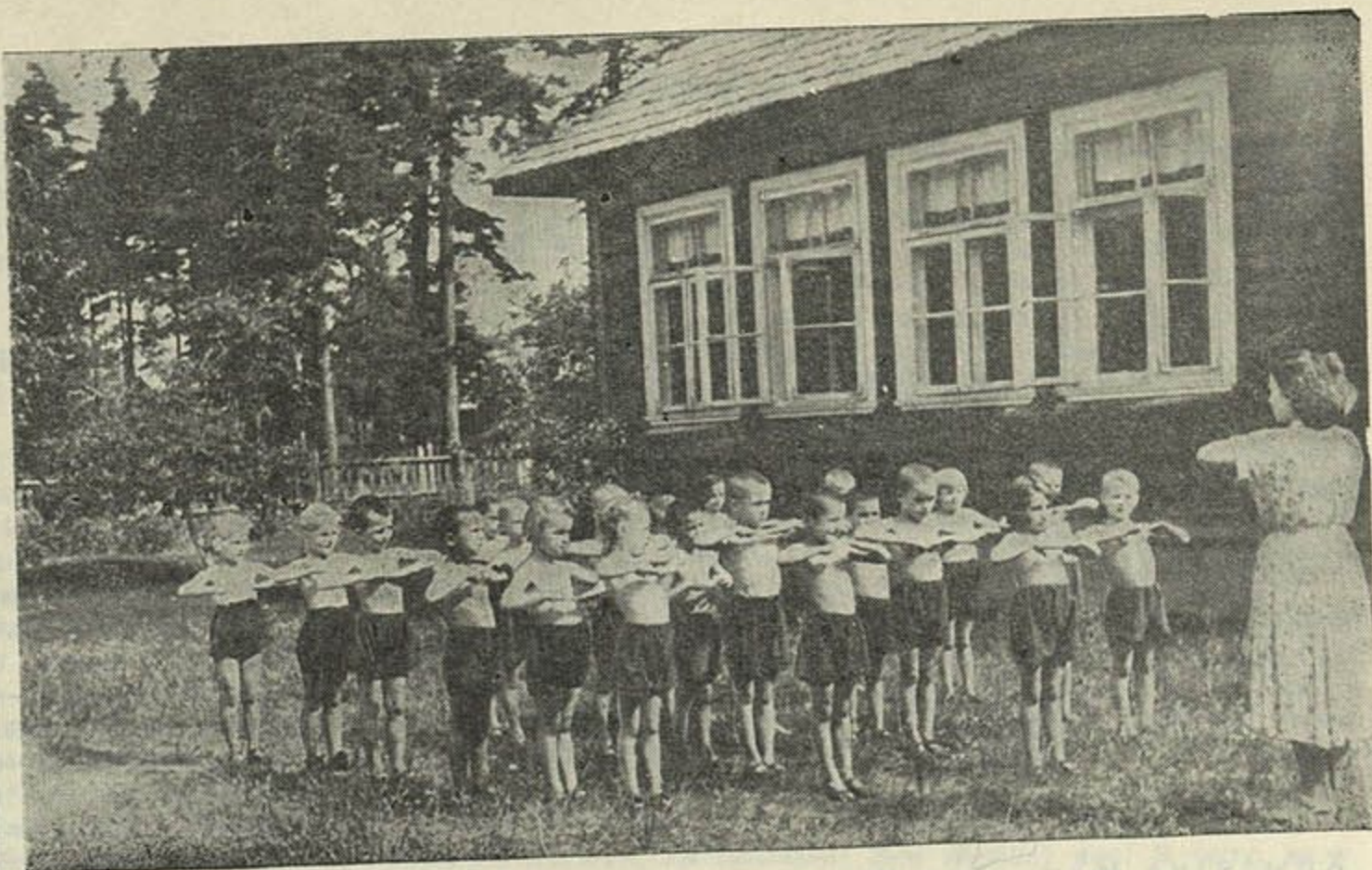
— У яго няма цацак і ён пабярэ мае, — сказаў пра другога.

Але з цягам часу сын мой пачаў сябраваць з дзецьмі. Цяпер ён ахвотна дзеліцца з імі цацакамі і прысмакамі. І сябрам майго сына гульні ў нашым доме і двары прынеслі немалую карысць. Іх трое. Двое з іх не ведаюць сваіх так званых бацькоў і жывуць з маткамі-адзіночкамі. Дзеці гэтыя, як відаць, ніяк не выходзяць, бо мне прышлося вучыць іх самым элементарным рэчам: вітацца, умывацца, гаварыць дзякуй, выціраць нос і многаму іншаму. І цяпер «каманда з нашай вуліцы», як называе яе старэйшы сын, выглядае зусім не так, як выглядала ў першыя дні знаёмства.

Чалавек не нараджаецца бліжэй, ён робіцца ім у працэсе няправільнага выхавання. Бацькі, школа, піонерская і комсамольская арганізацыі, кожны сумленны грамадзянін — вось хто павінен адказваць перад дзяржавай за кожнае дрэннае выхаванае дзіця, за кожнага духоўна скалечанага чалавека. А ў першую чаргу за гэта павінны адказваць мы, бацькі.

Ядвіга БЯГАНСКАЯ.

г. Рэчыца.

У сасновым бары

НА ПОЎДАРОЗЕ між Гродна і Парэччам у велізарным сасновым бары размясціўся маленькі пасёлак Рыбніца. Ціха і ўтульна ў гэтым пасёлку. Толькі зрэдку прасігналяць паравозы прыгарадных паяздоў ды прагудзе схаваны дзесьці ў лясным гущары смалакурны завод. Затое звонка свішчуць тут лясныя птушкі ды мякка шумяць на ветры велізарныя стройныя сосны.

Сюды на ўсё лета выязджаў на дачу дзіцячы сад № 7 Гродзенскага аблпромнахсавета. У светлых, чыстых, прасторных класах знаходзіліся спальні, пакоі для гульні. На дварэ, пад цяністымі соснамі, была наладжана сталовая, непадалёку ад яе — душ.

Пад кіраўніцтвам выхавальнікаў на дварэ школы былі разбіты клумбы, пасаджаныя кветкі. Што можа быць прыемней для дзіцяці, чым догляд кветак, якія ўпершыню ў жыцці пасаджаны ўласнымі рукамі! І раслі кветкі на славу. Ды

як ім было не расці, калі за імі даглядалі такія клопатлівыя гаспадары. Паглядзіце, з якой стараннасцю Галя, Валя, Міша і Эла паліваюць сваю клумбу і вырываюць пустазелле (гл. фото справа ўнізе).

Гімнастыка — любімы занятак малых. Няхай яшчэ не ўсе яны ўмеюць правільна стаяць у страі, не ва ўсіх правільныя і спрытныя рухі, але стараннасць ва ўсіх аднолькава вялікая. Выхавальніца-ж Н. І. Снытко сказала, што хто будзе добра займацца фіззарадкай, той стане моцным, здаровым і прыгожым. А каму не хочацца быць такім? (Гл. фото ўверсе).

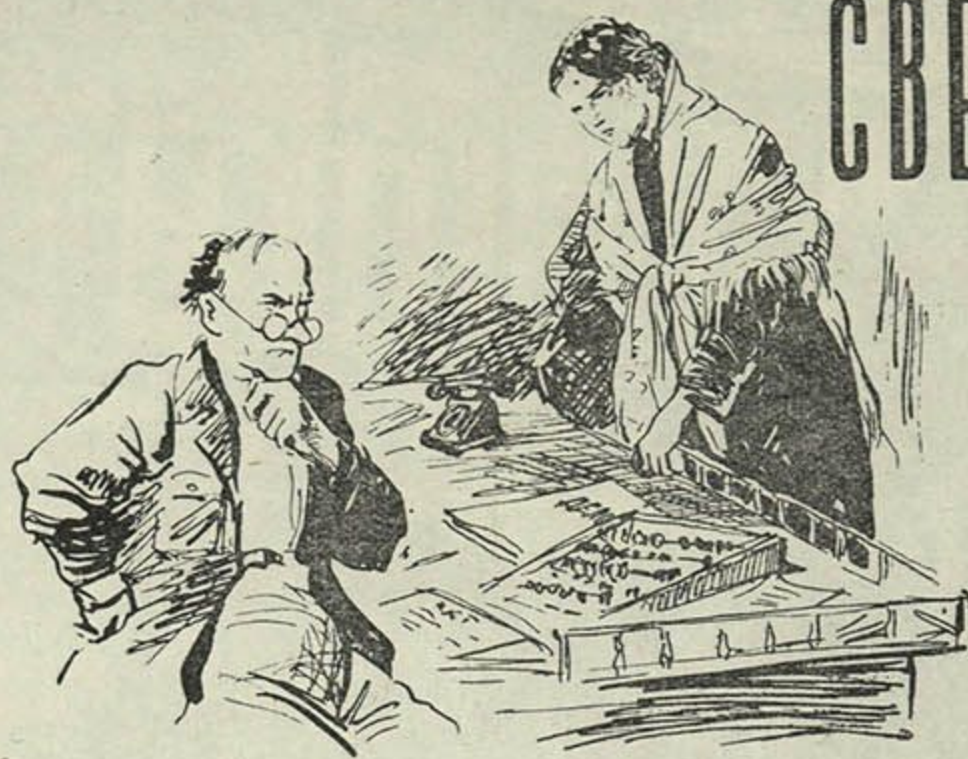
За лета дзеці так загартаваліся, так падужэлі, што да іх не прыстануць ніякія хваробы. Медыцынскай сястры тут зусім не было чаго рабіць.

Адзінай «хворай» за гэты час была лялька Танюшка. Валя з'яўляецца на кватэру хворай — пад цяністы куст — і ўважліва аглядае і слухае хворую (гл. фото ўнізе злева).

Неахвотна пакідалі Рыбніцу дзеці. Але загадчыца дзіцячага сада Р. Ф. Малышава паабяцала ім, што і ў будучым годзе яны прыедуць сюды на ўсё лета.

СВЕТ КЛІНАМ НЕ СЫШОУСЯ

Хрысціна Маркаўна Шарсцюк — знатная свінарка калгаса.

Сілан Пампеевіч Сухажылін — бухгалтар райфін-аддзела.

Дзея адбываецца ў кабінете бухгалтара, потым — у парку культуры.

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Прасторны пакой. Злева — дзверы. Пасярэдзіне — стол. На ім кіпы паперы, лічальнікі. За сталом сядзіць Сухажылін і нешта падлічвае.

Сухажылін (разгінаючыся). О-ох!.. Як баліць спіна, нібы гарох малацілі на ёй. К дажджу гэта, ці што? Старасць — не радасць. Э-хе-хе... Не той ты цяпер, шанюны Сілан Пампеевіч, ой не той! Дзе твая маладосць? Цю-цю!.. А былі-ж і мы калісьці рысакамі. Кончыш, бывала, работу, апранеш гарнітурчык з іголачкі, брыль саламяны набакір і пайшоў! Ідзеш, а краем вуха чуеш: вунь, кажуць, жаніх пайшоў. Сухажылін. Ну, вядома, на танцпляцоўцы або на вечарынцы якой падыйдзеш да гэткага сімпампончыка з банцікамі, з істужкамі і шаркнеш ножкай (выходзіць з-за стала і робіць жэст). Не адмоўце, шанюная, прабалансіраваць пару турчыкаў? Ды што там! Сем год ездзіў на веласіпедзе за пятнаццаць кілометраў. Туды пятнаццаць і назад пятнаццаць — і ніякай табе ламоты. А што за кралі былі! Уга! Цяпер такіх і днём з агнём не знойдзеш. Прыедзеш да яе, а яна — уся ў кветках. І на дварэ кветкі, і ў доме кветкі, і ў валасах кветкі і сама як тая ружа. Завінешся каля яе — арамат галаву закружыць. А вось не ажаніўся. Выхапілі з-пад носу. Ну і дзякуй богу. А цяпер не абкружыць. Няма дурных. Не-е-е! Дудкі. Лепш аблысею, як бубен, у халасцяках, але затое пан сам сабе, вольны казак! (Чуецца стук, дзверы з грукатам расчыняюцца і ў кабінет шпарка ўбгае разгневаная Хрысціна Маркаўна Шарсцюк. Яна ў дэмісезонным паліто, у ботах і вялікай хустцы).

Шарсцюк. Ух, якая тут духата! І як вы толькі трываеце? Фортку адчынілі-б... Добры дзень у хату! Урэшце дабралася да вас. І трэба-ж гэтулькі навалаводзіцца, га? Скачы, што Марка па пекле. Ад Івана Іванавіча да Пятра Пятровіча, ад Пятра Пятровіча да Сідара Сідаравіча, а ад Сідара Сідаравіча зноў да Івана Іванавіча. Не, даражэнькія, Хрысціна Маркаўна не такая, каб з пустымі рукамі варочацца ў калгас.

Сухажылін. Цішэй-цішэй, грамадзянчка, тут-жа не кірмаш, а ўстанова! (Узнімае акуляры на лоб, афіцыйна). Што вам, уласна кажучы, ад мяне трэба?

Шарсцюк. Вы мяне не супакойвайце, я сама супакоюся. Вось падпішыце дакумент і тады пабачыце.

Сухажылін (бярэ паперы, апускае з ілба на нос акуляры і чытае). М-м-так. Усё, здаецца, правільна. А? Што?

Шарсцюк. Правільна, кажаце? Дык афармляйце. Я і так затрымалася. Там ферма мая без нагляду засталася. Новае памяшканне трэба будаваць. Пагалоўе расце.

Сухажылін. А? Што? Пагалоўе? М-м-так, грамадзянчка, вельмі добранька... (Узнімае галаву і гаворыць суха). Яшчэ адна рэзалюцыя патрэбна. Трэці кабінет налева, да Сцяпана Сцяпанавіча.

Шарсцюк. Рэ-за-лю-цыя? Я, мілы чалавек, таксама ведаю

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ

Мал. Ю. Пучынскага

Скетч

законы. Не, любы мой, на гэты раз не выйдзе... Ну! (Стукае па сталае кулаком).

Сухажылін. Ну, добранька. Што з вамі зробіш. Пайду сам узгадню са Сцяпанам Сцяпанавічам і... (Выходзіць, увесь час азіраючыся на Шарсцюк).

Шарсцюк (адна). «Узгадню». Ведаем мы вашага брата! У нас, у калгасе, таксама рахункавод — жмінда жміндаю. Вырваць капейку — пуд солі трэба з'есці. Здаецца, лягчэй яму на тыфус захварэць, чым выдаць грошы. Але чаго грашыць, правільны чалавек. На вецер капейкі не кіне. Дзесяць рашэнняў трэба, каб атрымаць што-небудзь. Вось і гэты, трапяткі, такі... Нябось, аж плача ў душы, а нікуды не дзе-нецца — дасць пазыку, галубок! (Уваходзіць Сухажылін).

Сухажылін. Ну, грамадзянчка, радуйцеся, вам пашанцавала. Узгоднена. Усё ў парадку. Ажур. А? Што? Падпішу і... (падпісвае) як кажуць, з плеч далоў. Калі ласка.

Шарсцюк. Дзякую, мілы чалавечка! Бывайце! Завітаеце ў нашы мясціны — не мінайце. Шмат цікавага пабачыце ў калгасе.

Сухажылін. Абавязкова! Абавязкова! (Шарсцюк выходзіць. Сухажылін адзін). М-м-м так... (Бярэ лічальнікі і ляпае некалькі хвілін, потым ускідае на лоб акуляры, устае). Штосьці не працуеца... Гм-м... А кабета нішто сабе. З аганьком! А вочы якія! (Стукае па ілбе, акуляры падаюць на стол). Стоп! Вочы якраз, як у маёй былой каханкі. Знамянальна, знамянальна. (Выходзіць).

КАРЦІНА ДРУГАЯ

(Паміж першай і другой карцінай праходзіць год).

Парк культуры. Пад таполяй — лавачка. На ёй сядзіць Шарсцюк у прыгожым плацці. На галаве касынка, на нагах — туфелькі. Ідзе Сухажылін. Ён без акуляраў і таму бачыць дрэнна...

Сухажылін (праходзіць раз, другі; час-ад-часу кідае позірк на Шарсцюк). К-хе, к-хе... к-хе... Дзе я бачыў гэты твар? Не! Мусіць, памыляюся. А наогул — якая мне справа? Гэтага яшчэ нехапала! (Праходзіць міма і дэкламуе).

«Уж не мечтаць о подвигах, о славе...»

Все миновалось, молодость прошла!

Твое лицо, в его простой оправе, —

Своей рукой убрал я со стола».

Гм... А ўсё-ж такі цікава, каго яна чакае? Прышла-ж на спатканне. Відаць, удава. А мо' яшчэ дзеўка? (Дадае акуляры, уздымае іх і крадком прыглядаецца да жанчыны). Нішто. І твар і камплекцыя... Эх, Сілан Пампеевіч, дзе твая маладосць? (Дэкламуе).

«И скучно, и грустно»

И некому руку подать...»

Але не губляйся, Сілан Пампеевіч. Поўны наперад! На абардаж! (Кашляе). К-хе, к-хе, к-хе. А-а-пп-ч-хі!

Шарсцюк (адрываецца ад кніжкі). Чакай, чакай. Дзе я бачыла гэтага дзівака? У цягніку? У мястэчку? Ці тут, у горадзе?

Сухажылін (падыходзіць бліжэй, сам сабе). Сяду. Знаёмая ці незнаёмая — якая розніца? Што мне з ёй, дзяцей хрысціць? Сяду, пагавару — не ўкусіць, а час пройдзе. (Да Шарсцюк). Можна да вас?

Шарсцюк. Калі ласка, месца не купленае (адсоўваецца).

Сухажылін. М-м так... Прасвятляецца? Добранька! Цікава здаецца ў жыцці. Не ведаю, як з вамі, а са мной здаецца. Сустрэнеш чалавека і здаецца, што знаёмы. Часам нават не ўтрымаешся, спытаеш. А аказваецца, што ён упершыню ў гэтым горадзе. А не запытаеш — усю ноч варочаешся з боку на бок, не спіш, думаеш: дзе я сустрэкаў яго?

Шарсцюк. Уявіце, мілы чалавек, са мной так не здаралася. Я ў прывіды не веру.

Сухажылін. Розныя людзі, вядома, бываюць. М-м, так. Шчыра кажучы, на лічбы памяць у мяне выдатная, вось на твары — выбачайце, не магу пахваліцца. Адзін толькі, праўда, запамніў і сам не ведаю, чаму. Дзіўны выпадак. Расказаць?

Шарсцюк. Як хочаце.

Су х а ж ы л і н. Гэта было год таму назад. Сяджу, значыцца, ляпаю на лічыльніках, як раптам урываецца, нібы віхура, у кабінет жанчына. Ну і насела на мяне: «Грошы давай!» Па-зыку, значыцца... Я і так, і гэтак — не адстае. А вочы, вочы якія?! Прызнаюся, многа бачыў, але такіх... Агоны! Ну, даў я ёй гэтыя грошы. Здаецца, на тым і кропка. Дык не-ж! Цэлы ты-дзень сніў. Апетыт страціў. Нават схуднеў. Аж зло ўзяло!

Ш а р с ц ю к. І выкінулі з галавы?

Су х а ж ы л і н. Выкінуў. І з галавы, і з сэрца. Я, грамадзян-ка, перакананы халасцяк. Крэмень. Жанчына ў доме, па-мой-му, толькі лішні клопат.

Ш а р с ц ю к (насмешліва). І вы гэта сур'ёзна? Дзіва дый годзе! А я лічу, што кожны чалавек, вядома, калі ён не бла-зан і не хворы, павінен мець сям'ю, інакш жыццё яго будзе няпоўнакроўным, без сэнсу.

Су х а ж ы л і н. Як няпоўнакроўным? Захачу — іду ў тэатр. Пажадаю — еду на курорт. І ніхто табе галавы не глуміць. Дома — цішыня, спакой. Не, халасцяцкае жыццё — гэта-ж рай! А сэнс — сэнс у працы. Ці-ж не так?

Ш а р с ц ю к. Вось дык рай! Адзін, як той воўк. Ні ласкі табе жаночай, ні пяшчоты... Зусім другое — сямейны чала-век. Падыходзіць да хаты, а яму насустрач бяжыць сын, або дочка і крычыць: «Тата, татачка!» Узлезе на калені, моцна абшчэпіць гарачымі ручкамі за шыю і шчабечы, як птушанё. А тым часам жонка на стол ужо ставіць талерку з гарачай капустай ці крупнікам. І такі ў вас апетыт з'явіцца!

Су х а ж ы л і н. Ідылія! (убок). Штосьці яна ўсё гне ў адзін бок? Куды падбівае кліны? Трымай вуха востра, Сілан Пам-пеевіч! Няма дурных трапіць у сілок! Дудкі!

Ш а р с ц ю к. Ідылія? Не, даражэнькі, гэта сапраўднае жыц-цё, і праца спорылася-б, а так вы, даруйце, пустацвет. Ды і прырода... А яна-ж разумная, ці не так?

Су х а ж ы л і н. Прырода! А ці вядома вам, паважаная гра-мадзянчэ, што сказаў па гэтаму пытанню адзін вядомы пісьменнік? Не? Дык ведайце — у жанчын нават адзенне прыстасавана для распусці... Ва ўсіх іх, я не кажу аб пры-сутных, сядзіць, выбачайце, нейкі д'ябал. Не паспееш ажані-цца — як рогі паставяць. Не-не! Няма дурных. Хутчэй гром мяне разаб'е, чым я зраблю такое глупства...

Ш а р с ц ю к. Пужаная варона куста баіцца... А я думала, што вы сапраўдны мужчына.

Су х а ж ы л і н (убок). Ці бачылі? Якія лёстачкі падпускае... Не, я строляны верабей. Мяне на мякіне не правядзеш! (Да Шарсцюк). Пужаюся ці не пужаюся, але хутчэй горб вырасце на маім карку, чым я пакахаю...

Ш а р с ц ю к. Шкада... Дарэмна вы гэта... Хаця (іранічна) заракаўся казёл у гарод хадзіць... (Адварочваецца, чытае кнігу).

Су х а ж ы л і н (дастае з кішэні газеты, уздымае акуляры і чытае. Аднекуль далятаюць гукі вальса «Бярозка»). «У нар-суд першага ўчастка паступіла заява ад грамадзянкі... м-м-так... аб скасаванні шлюбу...» Вось табе сямейная ідылія... Аднак, яна нішто. А вочы-вочы! І пра сям'ю агітавала так гарача... Ды што гэта я? (Зноў чытае). «Цырк. Новая праграма». Угу, сходзім-сходзім... «Нарада жывёлаводаў»... Гэта мяне не цікавіць. А вось партрэцік. «Знат-ная свінарка Шарсцюк...» Стоп! Знат-ная? (Нечакана ўскаквае, пазірае то на газету, то на жанчыну). Гм, пра-бачце за нясціплае пытанне, як ваша прозвішча?

Ш а р с ц ю к. А навошта вам яно спатрэбілася?

Су х а ж ы л і н. Прабачце, мне із-ноў здаецца, што гэта вы! Вось зірні-це сюды, у газету. Цюцелька ў цю-цельку... І плацце гэткае, і... вочы...

Ш а р с ц ю к. А што глядзець. Са-праўды я — Шарсцюк. Вось на нара-ду жывёлаводаў прыехала. Добра тут у вас. І горад прыгожы. парк які! А вы, даруйце, здаецца, бухгал-тар Су х а ж ы л і н? Той самы, які так пе-рапалохаўся ў свой час? Які не спаў цэлы тыдзень і страціў апетыт...

Су х а ж ы л і н. Су х а ж ы л і н, Сілан Пампеевіч уласнай персонай. А вы адкуль ведаеце? Ага... прыпамінаю, прыпамінаю! Каго я сустрэў! Вось добранька (спявае ў такт музыкі). «Я

бачыў бярозку, схілёна яна. Пам-пам-пім, пам-пам-пім, схілё-на яна...»

Ш а р с ц ю к. Гара з гарой не сыходзіцца, а чалавек з ча-лавекам можа. Але што тут надта добрага?

Су х а ж ы л і н. А? Што? І вы пытаецеся? Хіба вам не зра-зумела? Я... Я столькі адпакутаваў праз вас. О, лёс!

Ш а р с ц ю к. Ну, добры чалавек, даруйце, калі гэта праз тое, што я накрывала тады на вас. Справа патрабавала. А наогул — я не люблю сваркі.

Су х а ж ы л і н. Я не крыўджуся, як вас?..

Ш а р с ц ю к. ...Хрысціна Маркаўна.

Су х а ж ы л і н. Вельмі прыемна. Я не крыўджуся, Хрысці-на Маркаўна. А? Што? Верыце ці не верыце, але вы раскры-лі маё сэрца, як гром увесну раскрывае зямлю...

Ш а р с ц ю к. Ах, ах, Сілан Пампеевіч, як вы закручваеце. Я нічога не ўцямлю, дзіва дый годзе!

Су х а ж ы л і н. Ды што тут не ўцяміць? Я адзін. У мяне добрая пасада, ёсць домік, веласіпед з багажнікам...

Ш а р с ц ю к. Ну і добра. Жывіце, катайцеся...

Су х а ж ы л і н (горача). Так-так. Мы будзем катацца. Я на сядло, вы на багажнік. Ідылія! Мы нават у калгас ваш ездзіць будзем!..

Ш а р с ц ю к. Калі ласка. Але прычым тут я?

Су х а ж ы л і н. Як прычым? Я-ж пакахаў вас! Я гару, як у агні, мне нехапае паветра. А? Што?

Ш а р с ц ю к. Пакахаў? Вы? Су х а ж ы л і н, які толькі што кляў-ся, што хутчэй горб вырасце ў вас на карку, чым здарыцца такое няшчасце? Неверагодна! Можа я не дачула?

Су х а ж ы л і н. Я! Я! Смерць або жыццё? Кажыце! На ка-ленях малю. (Сам сабе). О, Су х а ж ы л і н, Су х а ж ы л і н!

Ш а р с ц ю к. Вам? Вядома жыццё!

Су х а ж ы л і н. О, любая! Які я шчаслівы! Дайце вашу руку! Руку!

Ш а р с ц ю к. Руку? Калі ласка. Але майце на ўвазе — у мяне ёсць муж і дзеці.

Су х а ж ы л і н. А? Што? О, жанчыны, жанчыны. Не, не мо-жа гэтага быць! Вы жартуеце. Вы-ж самі намякалі...

Ш а р с ц ю к. Я? Вам? Намякала? На што я намякала? Дзіў-ны вы чалавек!

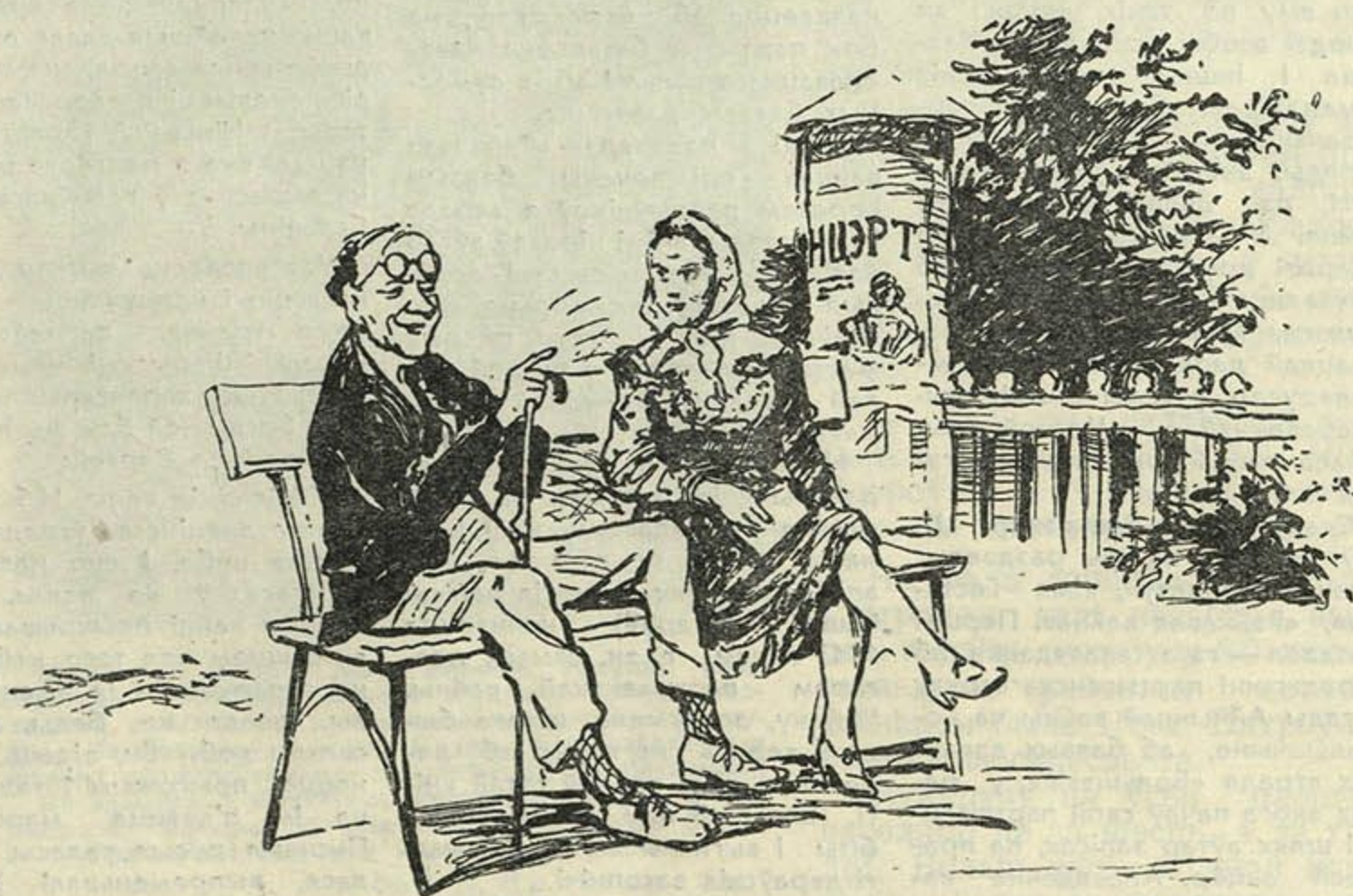
Су х а ж ы л і н. Каб я не быў пужанай варонай, каб паду-маў аб сямейным шчасці, каб я быў мужчынам...

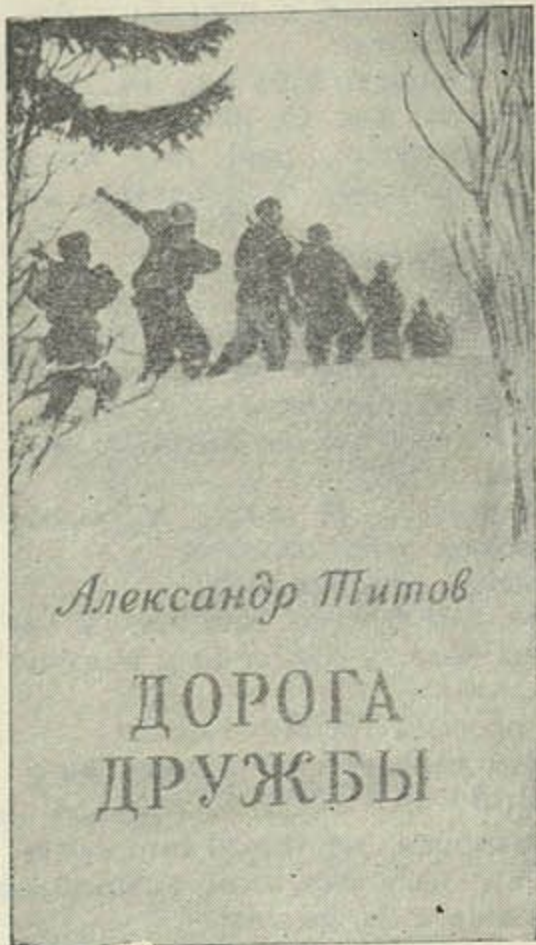
Ш а р с ц ю к. Нічога не разумею. Усё пераблыталі. Ну, мне пара, бывайце. (Імкнецца ісці).

Су х а ж ы л і н. А? Што? Няўжо ізноў катастрофа? (Устае і крычыць). Музыка! Пахавальны марш! Су х а ж ы л і н памірае...

Ш а р с ц ю к. Та-ва-рыш Су х а ж ы л і н! Апамятайцеся! Ці-ж на мне адной свет клінам сышоўся? Зірніце (паводзіць рукою ў бок залы), колькі навокал прыгожых жанчын. Можа, тут ваш лёс? Выбірайце!

З а с л о н а

У дні выпрабаванняў

Такія кнігі, як партызанскія запіскі, заўсёды прыцягваюць шырокі круг чытачоў перш за ўсё таму, што са старонак іх паўстае вобраз гераічнага народа, які падняўся на свяшчэнную вайну супроць іншаземных захопнікаў.

І кніга Александра Цітова «Дарога дружбы», якая нядаўна выйшла ў свет у Дзяржаўным выдавецтве БССР, выклікае цікавасць іменна таму, што яна прадстаўляе сабой як-бы працяг летапісу баявых спраў народных месціцаў у гады Вялікай Айчыннай вайны савецкага народа супроць гітлераўскіх акупантаў.

У запісках Александра Цітова чытач сустрэне знаёмых ужо яму па такіх кнігах, як «Людзі асобага складу» В. Казлова і іншых партызанскіх камандзіраў, беларускіх партызанскіх злучэнні, брыгады, атрады, знаёмыя раёны Беларусі, дзе ішла ўсенародная вайна. У асноўным жа аўтар «Дарогі дружбы» апавядае аб выхаванцах маскоўскага комсамола, якія працягнулі руку брацкай дапамогі партызанам-беларусам у гады цяжкіх выпрабаванняў. Маскоўскаму комсамолу і прысвячаецца гэтая кніга.

Свае запіскі Александр Цітоў дзеліць на тры раздзелы: «Пачатак шляху», «Імя Гастэлы», «Рэйкавая вайна». Першы раздзел — гэта апавяданне аб зараджэнні партызанскага руху ў гады Айчыннай вайны на Гомельшчыне, аб баявых дзеяннях атрада «Большэвік», у радах якога пачаў свой партызанскі шлях аўтар запісак, па прафесіі акцёр. Апавяданне вядзецца скупымі, лаканічнымі

фразамамі і напамінае хутчэй за ўсё не запіскі ў шырокім разуменні гэтага слова, а дзённік, з той толькі розніцай, што тут не ўказаны дакладныя даты. Магчыма, гэта і добра: дзеянне нарастае так імкліва, што ледзь паспяваеш сачыць за ім. А ад гэтага, натуральна, выйграе і аб'ём апавядання: некалькімі старонкамі аўтар ахоплівае вялікія падзеі. Шкада толькі, што ён часам вельмі злоўжывае гэтай скупасцю, лаканічнасцю. Вось, напрыклад, ён расказвае аб тым, як атрадная сувязная Маруся даглядала раненага партызана грузіна Сяргея Шаўдзія, як у дом да яе наскочылі фашысты, як загінуў адважны партызан. Лаканічнасць, нейкая недамоўленасць прывяла, па-першае, да таго, што аўтар пачаў сам сабе супярэчыць. Ён піша: «Што сталася з Марусяй, выратавалася яна ці злавілі, замучылі яе ворагі — невядома». І адразу-ж: «Аб апошніх хвілінах іх (Марусі і Шаўдзія — Р. Я.) жыцця шмат пазней расказалі нам суседзі...» Акрамя ўсяго, калі гэты эпізод выкінуць з кнігі, то запіскі не стануць горшымі, таму што дзеянне яго амаль нічым не звязана з іншымі падзеямі.

Больш моцна напісаны раздзелы «Імя Гастэлы» і «Рэйкавая вайна». У раздзеле «Імя Гастэлы» аўтар падрабязна і цікава расказвае аб тысячапачасці-соткілометровым рэйдзе маскоўскіх комсамольцаў у тыл ворага, у акупіраваныя раёны Беларусі. Чытач з увагай сочыць і за самім паходам маладых партызан, і за іх смелымі налётамі на фашысцкія гарнізоны. Але, бадай, цікавей за ўсё чытаюцца два перадапошнія раздзелы, дзе расказваецца аб пераходзе на бок партызан батальёна чэхаславацкага палка і аб іх сумесных баявых дзеяннях.

Трэці раздзел — «Рэйкавая вайна» — прысвечаны баявым справам падрыўнікоў з атрада Імя Гастэлы, якімі кіраваў аўтар запісак. Запамінаюцца і асобныя вылазкі комсамольцаў-масквічоў на чыгунку, падрыў мастоў, эшалонаў з жывой сілай і ваеннай тэхнікай гітлераўцаў.

Нагледзячы на невялікія недахопы кнігі, адзінае, аб чым можна пашкадаваць, калі канчаеш чытаць яе, гэта тое, што апавяданне (як і многія запіскі іншых аўтараў) канчаецца 1943 годам, г. зн. самым разгарам партызанскай вайны. Чытачу, зразумела, цікава было-б ведаць не толькі аб далейшым лёсе герояў гэтай кнігі, але і аб тым, як былі разбіты і выгнаны з нашай зямлі гітлераўскія захопнікі.

Р. ЯРОХІН

НІНА ЗАЛЕСКАЯ

Нядаўна выйшла з друку трэцяя аповесць беларускага пісьменніка Уладзіміра Шахаўца «Будзьце здаровы». Характэрнай рысай усіх твораў аўтара з'яўляецца тое, што ён з асаблівай цеплынёй умее намаляваць жаночыя вобразы. У першай аповесці «Землякі» аўтар значную ўвагу аддаў жыццю і каханню студэнтак. У другой кніжцы «Насустрач» ва ўсёй сваёй паўнаце паўстае перад намі вобраз мужнай савецкай настаўніцы-партызанкі Святланы.

Галоўны герой аповесці «Будзьце здаровы» — малады ўрач Ніна Залеская. Гэта валявая, няўрымслівая савецкая дзяўчына, для якой нічога няма даражэй на свеце, як служыць свайму народу. Яшчэ ў інстытуце яна цвёрда вырашыла, што паедзе туды, дзе найбольш патрэбны спецыялісты, — у раён. І таму найвялікшай абразай было для Ніны, калі, нават не пагаварыўшы з ёю, не палічыўшыся з яе самастойнасцю, бацька — прафесар медыцыны — зрабіў усе захады, каб пакінуць яе пры інстытуце.

Ніна сама вырашыла свой лёс. Яна паехала працаваць на перыферыю.

У Прыбыткавічах Ніну сустрэў галоўны ўрач бальніцы Смірніцкі. Гэта чалавек з буржуазнымі перажыткамі, які толькі гаварыў пра гуманнасць, а на справе абыякава ставіўся да лячэння хворых, не рабіў глыбокага даследавання, памыляўся ў дыягназе, груба абыходзіўся з пацыентамі.

Ніна прывезла з сабой свежы струмень чужых савецкіх адносін да людзей. У бальніцы і амбулаторыі быў наведзены належны парадак і чысціня, пачалі шырока практыкавацца навейшыя дасягненні медыцыны, па-сапраўднаму рабіліся аналізы і даследаванні. Аўтарытэт Ніны ўсё ўзрастаў. Нарэшце, яна з радавога работніка вырастае ў галоўнага ўрача бальніцы.

Уся аповесць чытаецца з цікавасцю і напружаннем. Аўтар умее трапна, па-майстэрску, некалькімі рысамі намаляваць партрэт ці характарыстыку героя. Вось якой бачыць Ніну закаханы ў яе Сяргей:

«Сінія-сінія вочы. Нібы яна з самага дзяцінства ўглядалася ў чыстае неба, і яно назаўсёды адбілася ў яе вачах. Доўгія чорныя вейкі прыкрываюць іх, як быццам для таго, каб нішто не запарушыла іх чысціні. Белы, нават не белы, а нейкі светлы лоб. Ён, відаць, застаўся прыгожым і тады, калі на ім з'яўца маршчынкі. Пышныя русыя валасы, здавалася, выпраменьвалі ўласнае святло. Не, не дарэмна калісь-

ці мастакі акружалі ззяннем сваіх любімых гераінь».

А вось партрэт нячыстага на руку прайдзісвета — клапаўшчыка Лабадуды:

«Двухметровага росту, з шырачэзнымі плячамі, шырокім тварам, на якім здаваліся маленюкімі і нос, і вочы, ён стаяў, апусціўшы рукі з разнятымі пальцамі, як быццам толькі што выпусціў нешта цяжкое, і было дзіўна, як гэта ён не ўтрымаў цяжару. Рэдкія валасы спаўзлі на лоб і замест таго, каб добра трахануць галавой і адкінуць іх назад, ён часта нервова трос ёю, і ад гэтага валасы яшчэ больш закрывалі лоб. Чалавек быў такі вялікі, што, размаўляючы з ім, хацелася крычаць».

Вельмі трапна і ярка выведзены тып гультаяватай закаранелай мяшчанкі — жонкі Смірніцкага Елізаветы Ануфрыеўны.

З любоўю і цеплынёй аўтар паказаў радавую калгасніцу Агату Патаповіч. Як жывыя, паўстаюць перад намі вобразы старшыні калгаса Гарачуна і старшыні сельсовета Позняка.

Чытаючы аповесць «Будзьце здаровы», зусім забываеш, што гэта кніга. Узнікае такое адчуванне, нібы знаходзішся сярод жывых людзей, простых савецкіх работнікаў — калгаснікаў, урачоў, настаўнікаў, працуеш разам з імі, наведваеш калгасны клуб, спартыўную пляцоўку, стадыён, жывеш адным жыццём, дыкаеш адным паветрам, кахаеш, як кахае Ніна Сяргея, а ён яе. І не дзіва, бо шматграннае жыццё нашай «перыферыі» б'е крыніцай, усё больш і больш пранікае туды сацыялістычная культура.

У гэтай паэзіі жыцця ў самай глыбіні народа знайшла сваё шчасце Ніна Залеская.

Хочацца паціснуць ёй руку і сказаць:

— Мы з вамі, Ніна!
М. ТАТУР.

СЯРОД многіх пытанняў, якія належала вырашыць кіраўніцтву калгаса «Перамога», было і пытанне аб рабоце свінаркі Ганны Крыванос.

Дакладваў загадчык фермы Александровіч. Ён раскажаў праўленцам, што Ганна працуе з рук вон дрэнна: свінні яе групы самыя горшыя на ферме, часта варыць бульбу не мыўшы, усе парасяты хварэюць і кашляюць. Карацей кажучы, намалываў даволі-такі непрыглядны малюнак. І ўжо вырашылі было зняць яе з работы, як нечакана папрасіла слова старшыня Клічаўскага сельскага савета Ніна Мазурэнка, якая, як і заўсёды, прысутнічала на пасяджэнні праўлення.

— За Ганну Крыванос я ручаюся. Яна ў далейшым будзе добра працаваць.

Ніна Пятроўна не магла не бачыць глыбокага перажывання Ганны, якая сядзела поплич, імкнучыся схваць сваё гора. У яе каціліся буйныя кроплі слёз.

Праўленцы прынялі пад увагу просьбу старшыні сельсавета і пакінулі Крыванос на ранейшым месцы, даўшы месячны тэрмін для выпрабавання.

Назаўтра Мазурэнка пайшла ў трэцюю брыгаду, дзе жыла Ганна, і доўга, як жанчына з жанчынай, гутарыла. Для Ніны Пятроўны стала ясна, чаму так нехайна адносілася да сваіх абавязкаў Ганна. Цяжка адной жанчыне ўправіцца з уласнай гаспадаркай, дагледзець траіх дзяцей-школьнікаў. Усюды патрэбна ўважлівае жаночае вока, аб усім трэба своечасова паклапаціцца. Расказала Ганна пра недастойныя паводзіны брыгадзіра Рудогі, які за ўсю зіму ні разу не даў ёй фурманкі, каб прывезці дроў.

Пагаварыла Ніна Пятроўна і з брыгадзірам. Які характар насіла гутарка, ведаюць толькі яны ўдвух, але ўжо назаўтра на двор Ганны былі прывезены два вазы дроў.

І адкуль тая энергія з'явілася ў Ганны! Зараз яна самая лепшая працаўніца сярод усіх жывёлаводаў калгаса. А прыпамінаючы гэтую гісторыю, Крыванос дадае:

— Пасля гэтага Ніна Пятроўна — самы дарагі гасць у маёй хаце.

* * *

Цяжка перадаць хараство пагоднай летняй раніцы. Разам з сонцам падыходзіць і калгаснікі, бо настала гарачая пара: усё ідзе адно за другім. Убралі

Ганна ПАСАДА

сенажаці, паспела збажына. Упраўляйся толькі.

Рана пачынаецца рабочы дзень і ў Ніны Пятроўны. А сёмай гадзіне раніцы яна ўжо на сваім рабочым месцы. Калгаснікі ведаюць, што, звяртаючыся ў сельсавет па сваіх справах, яны шмат часу не патрацяць.

— Не для нас народ, а мы для народа, — гаворыць Ніна Пятроўна тым, хто хоча ёй паспачуваць, што, моў, рана прыходзіцца ўставаць, а дома-ж і дзеці, і гаспадарка.

Ніна Пятроўна жыве інтарэсамі

калгаснікаў, з якімі моцна звязана. Разам з усімі радуецца поспехам, пераносіць горыч няўдач, да самага сэрца ўспрымае непаладкі.

Вялікае кола абавязкаў у старшыні. У сельсавеце чатыры школы, бібліятэка, хата-чытальня. Трэба-ж ведаць, як яны працуюць, у чым маюць патрэбу, як выконваецца план збору фінансавых плацяжоў, як адпачывае моладзь у калгасе, дапамагчы паштальёнам правесці падпіску на газеты. Не лёгка пералічыць усё тое, што хвалюе старшыню сельсавета, чым яна цікавіцца, чым займаецца, чым жыве.

— Адна-б я нічога не зрабіла, нікуды не паспела, каб не дэпутаты, не актыў, — гаворыць Ніна Пятроўна.

І гэта сапраўды так.

Нядружнай была сёлета вясна. Калі дзень пастаіць цёплае надвор'е, дык потым цэлымі тыднямі дзьме халодны вецер, а ноччу маразы скоўваюць зямлю. Калі-ж настала ўрэшце цёплая пара, то наваліла столькі работы ў полі, што не ведалі, за што перш узяцца. Асабліва непакоіла кукуруза, якой трэба было пасеяць 180 гектараў.

— Засыплемся, таварыш старшыня! — непакоіўся аграном Нікалай Кушнер. — Не хопіць рук, каб пасадзіць яе хоць-бы дзён за шэсць.

У гэты багаты клопатамі час у праўленне зайшла Ніна Пятроўна. Яна расказала, што дэпутаты сельсавета Ганна Шамаль і Мар'я Крывашэйна ўнеслі слушную прапанову — дапамагчы калгасу садзіць кукурузу.

Без асаблівага энтузіязму аднесліся спачатку да гэтай прапановы і старшыня калгаса, і брыгадзіры, і нават аграном. Яны запэўнівалі, што з гэтага нічога не атрымаецца, бо гэта толькі не больш, як прыгожы жэст.

— Эх, вы, недаверкі! — у запале ўсклікнула тады Ніна Пятроўна. — Не ведаеце жанчын. А за вынікі адказваю я!

Не мала здзівіліся старшыня і аграном, калі назаўтра выйшла садзіць кукурузу 80 хатніх гаспадынь раённага цэнтра. Важаком была Ніна Пятроўна, старшыня сельсавета.

Кукурузу на ўсёй плошчы пасадзілі не за шэсць, а за тры дні. Больш таго, кожная жанчына ўзялася даглядаць на

Бібліятэка калгаса імя Калініна (Случкі раён Мінскай вобласці) налічвае 5 тысяч тамоў мастацкай, палітычнай і сельскагаспадарчай літаратуры. Паляводчыя брыгады і дзве жывёлагадоўчыя фермы абслугоўваюцца перасоўнымі бібліятэчкамі. На здымку: у бібліятэцы калгаснага клуба. Злева направа: свінарка Яўгенія Жук, бібліятэкар Лідзія Грачыха і свінарка Аляксандра Масюк.

Фото П. Наватарова
(Фотакроніка БелТА)

працягу ўсяго лета, аж да ўборкі, поўгектарны ўчастак гэтай культуры.

Любяць і паважаюць працоўныя свайго старшыню. Па першаму яе закліку дружна ідуць на дапамогу калгасу.

Аб гэтым сведчыць і такі выпадок. Непадалёк ад сядзібы калгаса заставалася не згрэбленым сена на плошчы ў 40 гектараў. А тут, як на ліха, насоўвалася хмара. Вось-вось хлыне дождж... Брыгадзір Шчыслёнак ледзь не ўпаў у роспач, але ўспомніў пра Ніну Пятроўну.

— Не турбуйся, Иван, усё будзе ў парадку, — запэўніла яна брыгадзіра.

Праз поўгадзіны луг стракацеў хусцінкамі хатніх гаспадынь. Да дажджу ўсё сена было складзена ў копы, і ніякі дождж ужо не палохаў.

У сельсовет да Ніны Пятроўны часта заходзяць выбаршчыкі. У кожнага свая справа, свае клопаты, свае скаргі. І для кожнага яна заўсёды знойдзе бадзёрае слова, сродак аказаць дапамогу, пасадзейнічаць у неадкладнай справе.

— Бываюць дні, — расказвае Ніна Пятроўна, — што даводзіцца ў сямі пасадах пабываць: памірыць сваякруху з нявесткай, дапамагчы разабрацца ў межах сядзібы, памірыць сварку з поваду патравы, добра прабраць мужа, які замест работы ў калгасе заблудзіў на кірмаш, а потым у хаце наскандаліў, напісаць няўдзячнаму сыну, які забыў старую маці.

Бывае, што ў сардэчнай гутарцы якая-небудзь з жанчын спытае:

— Скажыце, Пятроўна, як гэта вы час размяркоўваеце, што ўсюды паспяваеце? У вас-жа двое дзетак, гаспадарка, а глянеш — усюды парадок: і на рабоце, і дома.

— Мы, жанчыны, пры жаданні ўсюды паспеем, — смеючыся, дадае яна. — А мне трэба лепш іншых паспяваць, каб ніхто ні ў чым заганы не знайшоў.

Павагу і любоў працоўных Ніна Пятроўна заслужыла сваёй чуласцю і сардэчнасцю, непрымірымасцю да недахопаў, уменнем арганізаваць людзей, своечасова прыйсці на дапамогу, знайсці правільны кірунак у жыцці.

А. ШУРПАЧ.

Клічаўскі раён,
Магілёўская вобласць.

Каб маці магла працаваць

ЯСНАЕ цёплае ранне. Рабочыя соўгаса «Лошыца» спяшаюць на свае ўчасткі: хто ў поле, хто на гароды, хто ў сад. Разам з усімі ідзе і Мар'я Шычко. На руках у яе румяншчкі золатакудры хлопчык. Маці глядзіць на яго і шчасліва ўсміхаецца.

— Пойдзеш у яслі, Міхасёк? — жартаўліва пытае яна. А той, нібы зразумеўшы, паказвае кудысьці маленькай ручкай і нешта ляпеча на сваёй, нікому не зразумелай мове. Міхасёку яшчэ толькі сем месяцаў.

Вось і яслі. Тут Мар'я Шычко на момант пакідае спадарожніц.

— Зараз даганю, — кідае яна ім услед.

У яслях чыста і ўтульна. Міхасёк ахвотна ідзе з матчыных рук да медсястры. Тая ўважліва аглядае яго і задаволеная гаворыць:

— Здаровы, як заўсёды. Можаш спакойна працаваць.

Так, Мар'я Шычко не даводзіцца хадзіць у поле з малым дзіцем на руках або пакідаць аднаго ў хаце. Маленькі сын не перашкаджае ёй плённа працаваць у соўгасе. Яна развітваецца і бяжыць даганяць сябровак.

Міхасёку было ўсяго паўтара месяца, калі маці ўпершыню пакінула яго ў дзіцячых яслях. Хлопчык з таго часу ні разу не хварэў. У яго добры апетыт і вельмі вясёлы характар.

Не адна Шычко пакідае сына ў яслях. Больш трыццаці гаманлівых грамадзян штодня застаюцца тут, пакуль маці заняты працай у соўгасе «Лошыца» Мінскага раёна. У яслях дзеці добра дагледжаны, іх рэжым складаецца ў адпаведнасці з узростам. Дзеці да года харчуюцца з улікам індыўідуальных патрэб. Сістэматычна прымаюцца розныя прафілактычныя захавы, аб чым няспынна клапаціцца ўрач Антон Наумавіч Кулікоўскі.

Адна з работніц соўгаса ў пачатку лета прывяла ў яслі сваю кволую рахітычную дзяўчынку. Антон Наумавіч адразу прызначыў ёй комплекснае лячэнне, індыўідуальнае харчаванне з дадатковай порцыяй масла, смятанкі, фруктовых сокаў. Цяпер дзяўчынку не пазнаць. Яна такая-ж здаровая і бадзёрая, як і ўсе дзеці ў яслях.

Індыўідуальны падыход урача забяспечвае добры стан здароўя і правільнае развіццё дзяцей.

Такіх ясляў у сёлах нашай рэспублікі не мала. Шчыра клапаціцца аб дзецях сястра-выхавальніца ясляў соўгаса «Зялёны луг» (Мін-

скі раён), энтузіяст сваёй справы Вера Аляксандраўна Курыловіч. У яслях соўгаса «Любань» (Вілейскі раён) частым госцем бывае дырэктар гаспадаркі Мядзведзеў, які цікавіцца патрэбамі ясляў і матэрыяльна ім дапамагае.

Нажаль, не ўсе кіраўнікі сельскіх гаспадарак аднолькава клапацяцца аб яслях, дзе гадуюцца дзеці іх работнікаў. Некаторыя лічаць, што гэта справа раённых аддзелаў аховы здароўя. Нярэдка бывае, што яслі не маюць у патрэбнай колькасці малочных прадуктаў, яблык, памідораў, хоць гаспадарка займаецца гародніцтвам і жывёлагадоўляй. К прыкладу скажам пра дырэктара соўгаса «Чырвоны бераг» Гомельскай вобласці. Ён забараніў адпуская дзіцячым яслям смятанку, бо гэта нібыта нанясе соўгаснай жывёлагадоўлі вялікія страты, паколькі цялят прыдзецца карміць перагонам. Для такой адгаворкі дырэктар соўгаса наўрад ці мае падставу.

Зусім не клапаціцца аб дзіцячых яслях і кіраўнікі зверасоўгаса Маладзечанскай вобласці. Дырэктар гаспадаркі пашкадаваў грошай нават на тое, каб абгарадзіць калодзеж на тэрыторыі ясляў. Дзе ўжо тут гаварыць пра рамонт памяшкання або набыццё неабходнага інвентару, калі гэты чалавек, якому дзяржава даручыла кіраваць не толькі гаспадаркай, але і людзьмі, мог заявіць:

— Цацкі?! Хай з дому носяць. Я лепш скураныя канапы куплю для свайго кабінета...

Толькі заўзяты бюракрат можа так зняважліва ставіцца да самага дарагога нашага скарбу, нашай будучыні — маленькіх грамадзян совецкай краіны.

Няма патрэбы даказваць, якое важнае значэнне ў жыцці савецкага сяла маюць дзіцячыя яслі. Яны ствараюць умовы для правільнага выхавання і развіцця дзяцей, для ўмацавання іх здароўя, даюць кожнай маці магчымасць прыняць актыўны ўдзел у натхнёнай працы па выкананню рашэнняў ЦК КПСС і савецкага ўрада аб далейшым развіцці нашай сельскай гаспадаркі.

Справа гонару выхавальцаў, медыцынскіх работнікаў, кіраўнікоў соўгасаў і калгасаў — наладзіць работу ў яслях так, каб іх выхаванцы раслі бадзёрымі і здаровымі, каб маці-сялянкі не турбавалася за сваё дзіця і магла спакойна працаваць на карысць Радзімы.

Р. ВОЛЬСКАЯ,
урач-педыятр.

Жоўты ліст
дрыжыць на клёне
ў дзень асенні
ля акна.
А ў яго —
вясна сягоння
і наперадзе —
вясна.

Бестурботна,
светла, шчасна
усміхаецца дзіця.
Хай вясною
будзе яснай
кожны дзень
яго жыцця.

Фото А. Дзітлава.

Аберагайце дзяцей ад коклюшу

Прафесар А. І. ДАБРАХОТАВА

КОКЛЮШ — адна з найбольш распаўсюджаных заразных хвароб дзіцячага ўзросту. Узбуджальнікам гэтай хваробы з'яўляецца коклюшная палачка — бацыла Бардэ-Жангу.

Заразіцца коклюшам вельмі лёгка, часам дастаткова дзіцяці прабыць каля коклюшнага хворага некалькі хвілін. У часе кашлю, чыхання або размовы хворы распырсквае найдрабнейшыя кропелькі слізі і макроты, у якіх знаходзяцца мікробы коклюшу. Здаровае дзіця, удыхнуўшы заражанае паветра, можа захварэць. Часам можна заразіцца і праз прадметы, якімі карыстаўся хворы (кнігі, цацкі і да т. п.).

Хворы заразлівы для навакольных прыкладна на працягу 40 дзён з моманту паяўлення кашлю. З моманту заражэння да пачатку хваробы звычайна праходзіць ад 7-мі да 16-ці дзён. Гэта скрыты перыяд хваробы. Дзіця ў гэты час з выгляду здаровае. Хвароба пачынаецца паступова, з невялікага сухога кашлю і насмарку. У гэты час на падставе адных знешніх адзнак хваробу цяжка вызначыць, таму што кашаль і насмарк назіраецца і пры грыпе, і пры адры. Толькі шляхам лабараторнага аналізу макроты можна выявіць коклюшныя палачкі.

Тыдні праз два кашаль узмацняецца і настане самы цяжкі перыяд хваробы. З'яўляюцца прыступы сутаргавага кашлю: яны складаюцца з кашлевых штуршкоў, якія хутка ідуць адзін за другім, а затым удых суправаджаецца свістачым гукам, — як прынята гаварыць, дзіця «закатваецца». У часе прыступу ў дзіцяці сінее твар і з'яўляецца пакутны выраз.

Прыступ працягваецца 2—3 хвіліны і заканчваецца звычайна выдыхальным вязкай макроты, часта з рвотай. У маленькіх дзяцей прыступ нярэдка суправаджаецца спыненнем дыхання і сутаргамі. Дзіця сінее.

Перыяд сутаргавага кашлю працягваецца ў сярэднім ад 3-х да 6-ці тыдняў; пры цяжкім цяжэнні гэтай хваробы можа быць да 50-ці і нават больш прыступаў кашлю ў суткі.

Паступова прыступы становяцца радзей, карацей і, нарэшце, зусім спыняюцца. Хвароба працягваецца звычайна каля сямі тыдняў, а пры ўскладненнях зацягваецца.

Чым меншае дзіця, тым цяжэй працякае ў яго хвароба. Апрача

гэтага, цяжэнне коклюшу залежыць таксама ад агульнага стану дзіцяці і ад умоў, у якіх яно выхоўваецца. Слабыя дзеці, якія не карыстаюцца правільным доглядам і мала бываюць на свежым паветры, горш пераносяць коклюш.

Частыя пакутлівыя прыступы кашлю і рвоты парушаюць сон і харчаванне дзіцяці, хвароба шкодна адбіваецца на стане нервовай сістэмы і сардэчнай дзейнасці. Пры коклюшы могуць быць цяжкія ўскладненні, прычым найбольш небяспечнае з іх — запаленне лёгкіх, якое нярэдка суправаджаецца сутаргамі.

Коклюш зніжае супраціўляльнасць арганізма да такіх, напрыклад, заразных хвароб, як дызентэрыя, грип, туберкулёз.

Як уберагчы дзіця ад захворвання коклюшам?

Перш за ўсё, трэба клапаціцца аб правільным фізічным выхаванні дзіцяці. Здаровы арганізм больш устойлівы супроць усіх хвароб, у тым ліку і супроць коклюшу. Дзіця павінна шмат бываць на паветры не толькі летам, але і зімой. Памяшканне, у якім яно знаходзіцца, трэба добра праветрываць. Дзіця ва ўзросце да года павінна атрымліваць грудное малако і неабходны прыкорм. Затым яго прывучаюць да змяшанай і рознастайнай ежы, у якой знаходзіцца дастаткова колькасць вітамінаў.

Каб уберагчы дзіця ад заражэння коклюшам, не трэба браць яго з сабой у кіно, у магазіны і іншыя грамадскія месцы, дзе яно лёгка можа сустрэцца з дзецьмі, якія хварэюць на коклюш. Коклюш вельмі цяжка выявіць у пачатку захворвання, калі кашаль не набыў тыповага характару. Таму не трэба дапускаць дзяцей да дзіцяці, якое кашляе.

Кожная маці пры з'яўленні ў дзіцяці кашлю абавязана неадкладна паказаць яго ўрачу. Зараз у распараджэнні ўрачоў ёсць лякарствы (антыбіётыкі), якія змяняюць сілу і працягласць кашлю. Але дзейнічаюць яны толькі ў пачатку захворвання, таму маці не павінна ўпускаць часу.

Дзіця, якое хварэе на коклюш, патрабуе стараннага догляду. Яно павінна шмат часу знаходзіцца на свежым паветры, летам і зімой спаць і гуляць на паветры (летам — не менш 6—8-мі гадзін у дзень, зімой — у залежнасці ад надвор'я). На свежым паветры дзіця дышае глыбей, спіць мацней,

кашляе менш. Пакой, дзе жыве хворае дзіця, добра праветрываць, каб забяспечыць пастаянны прыток свежага паветра праз адчыненае акно або фортку. Зімой можна ў фортку ўставіць раму, абітую марляй, каб пазбегнуць моцнага струменю халоднага паветра. У пакой хворага нельга курыць і не рэкамендуецца мыць, варыць ежу, таму што дым і пара выклікаюць узмацненне кашлю.

Дзіця нельга хваляваць і раздражняць непрыемнымі для яго працэдурамі, напрыклад, лішнім пераадзяваннем, гвалтоўным кармленнем. Усякае хваляванне, плач і нават бурная радасць узмацняюць у хворага кашаль. Ласкавыя, роўныя адносіны да дзіцяці, спакойныя гульні, чытанне ўслух кніжак супакойваюць дзейнічаюць на нервовую сістэму і змяняюць прыступы кашлю.

Хворае дзіця трэба карміць часта і пакрысе: пажадана, каб ежа была густая і пажыўная, таму што дзіця ў час рвоты траціць шмат з'едзенай стравы. Коклюшнаму хвораму рэкамендуецца даваць сыры жаўток, рыбны тлушч, слівае масла, больш салодкага, гародніну ў сырым і вараным выглядзе, а калі ёсць мгачымасць, то і фрукты, ягады. Нельга даваць арэхаў і семачак, якія лёгка выклікаюць кашаль нават у здаровых дзяцей.

У час прыступу кашлю дзецям, асабліва грудным і маленькім, неабходна дапамагаць: дзіця прыпадняць, калі яно ляжыць, пасадзіць, нахіліць галоўку ўперад і ўніз або ўзяць яго на рукі.

Асабліва важна забяспечыць правільны догляд за грудным дзіцем, якое хварэе на коклюш. Нельга адымаць яго ад грудзей у час хваробы; часцей паказваць урачу, запрашаючы яго на дом, або прыносіць дзіця ў кансультацыю, у спецыяльна вызначаныя ўрачом гадзіны, бо тады хворы на коклюш не зможа сустрэцца са здаровымі дзецьмі.

Для засцярогі дзіцяці першага года жыцця ад заражэння коклюшам старэйшыя дзеці ў сям'і, якія захварэлі на коклюш, павінны быць ізаляваны.

Старанны догляд, правільнае харчаванне і захаванне іншых гігіенічных правіл дапамогуць засцерагчы дзіця ад коклюшу, а на выпадак захворвання дапамогуць яму без сур'ёзных ускладненняў пераадолець хваробу.

Споры

Л. ВІРНЯ

(Гумарэска)

Мал. М. Гурло.

АЛІМПІЯДА Фларыёнаўна Маталыцкая, ці, як звалі яе ў трэсце, «Алімпія» — дзяўчына так годзікаў пад трыццаць. Але калі гэта застанеца паміж намі, скажу вам строга па сакрэту: ёй за трыццаць і то калі не лічыць выхадных і святочных дзён, чарговых адпачынкаў — зусім законных і за свой кошт. Асабістая сакратарша каторы ўжо дзень сядзела ў прыёмнай ля дзвярэй пустога кабінета і пільна ахоўвала... шылду: «Дырэктар трэста». З неаслабным інтарэсам вывучала яна новы часопіс мод Рыжскага дома мадэляў. І якраз тады, калі яна, нарэшце, спыніла сваю ўвагу на апошнім крыку моды — шыкоўнай сукенцы-касцюме з каляровай шэрсці для маладых жанчын і калі, нібы прымяраючы сабе фасон, правяла пухлявымі сваімі ручкамі па калісьці тонкай таліі, зазваніў тэлефон.

— Ало, Сашунчык? Слухаю!.. Гэта я, Алімпіяда!

А пакуль яны будуць размаўляць па тэлефону, я вас у кароткіх рысах пазнаёмлю з гэтым самым Сашунчыкам. Сашунчык ці «Казлёнак» — гэта Аляксандр Пятровіч Казлоў — даволі пажылы фронт з азызлым тварам, на якім нібы прыклеены пышныя ненатуральна чорныя, нафарбаваныя вусы, з старанна паголенай аж да бляску лысай галавой, з маршчыністым ілбом, пад якім бегалі неспакойныя вочкі перастарэлага аліментшчыка. Вось ужо некалькі месяцаў, як ён працуе агентам па забеспячэнню ў трэсце. Першае знаёмства Алімпіі з Казловым адбылося праз выканаўчыя лісты на аплату епіментаў, якія былі прысланы ў канцэлярыю трэста з розных гарадоў краіны. Хутка «Сашунчык» расчуліў мяккае сэрца Алімпіі. На амурным шляху няшчаснага Казлова трапляўся, аказваецца, адны злосныя ведзьмы ці змеі-спакусніцы, якія толькі тым і займаліся, што хітра расстаўлялі пасткі, воўчыя ямы і нераты, з якіх яму, небараку, даводзілася потым так цяжка вырывацца...

— Ало! Ало! Што-о? — здзівілася Алімпія. — Няўжо гэта такі праўда, Сашок, што нашага дырэктара, як ты кажаш, выпятам? Ну?! Ужо і новы прызначаны? Ой, Казлёнак, адкуль ты ўсё ведаеш? І ў панядзелак прыступае ўжо?.. Ой, мамачкі, хто-ж гэта такі? Стальмашонак? Ніколі не чула такога прозвішча! Напэўна такі паважны сямейны чалавек, ды гэтакі салідны, што і блізка не падыходзь, праўда, Сашок? Па гадах, кажаш, чалавек не такі ўжо салідны і несямейны?.. Ай-я-яй, нават сімпатычны!.. О-о-о!

Алімпіяда Фларыёнаўна рашуча паклала трубку і на момант задумалася, зморшчыўшы невысокі лобік, які, відаць, зусім не прывык доўга трымаць свае думкі. Адкрыўшы прывычным жэстам стракатую сумачку, яна дастала люстэрка, механічна ўскудлачыла сваю ўжо досыць палінялую шасці-месячную завійку, высунула кончык язычка, жвава паслюнявіла пальчыкі і лоўка правяла імі па танючкіх, як нітачкі, броўках...

Адкрываем чытачам яшчэ адзін сакрэт: яна цвёрда рашыла сустрэць новага дырэктара, як кажуць, у поўным узбраенні.

А Сашунчык? Каб ёй задаць гэтае пытанне, яна-б, напэўна, з усёй шчырасцю прызналася: Казлёнак — запасны ігрок! Сам павінен разумець, што каб знайшоўся хто іншы...

У суботу проста са службы

Алімпіяда Фларыёнаўна не пабегла, а паляцела — спачатку ў ашчадную касу, адтуль у промтаварны магазін, потым паехала да самай моднай і, дарэчы, самай дарагой краўчыхі: «Зрабіце, любачка мая, усё, што ад вас залежыць, — упроставала яна, — і пашыйце мне без усякай чаргі і ў самым тэрміновым парадку вось па гэтаму фасончыку ды з гэтага матэрыяльчыку сукенку-касцюмчык!»

Пасля гэтага яна даволі дыпламатычна адмяніла паездку за горад, аб якой раней цвёрда дамовілася з Сашунчыкам: «Нічога, Казлёнак і без мяне дзянёк паскача!»

Увесь выхадны дзень запоўніла яна няспыннымі клопатамі: цэлымі гадзінамі парылася, нябога, у чарзе: раней да лепшай (з пункту погляду некаторых дам) манікюршы Гертруды Аскараўны, потым да караля дамскіх прычосак Адольфа Карлавіча. Гэтага яшчэ звалі «Севільскім цырульнікам», бо ён славіўся сярод законадаўцаў мод сваёй далікатнасцю і дагодлівасцю. З элегантным нахілам галавы, ён, змякчаючы літару «р», гаварыў «пгашу», замест «прашу» і «гадасць» замест «радасць»... «Гэта не пгычоска, а гадасць для мужчын», — захапляўся «Севільскі цырульнік». Ён яшчэ вызначаўся сваёй дасціпнасцю: пакуль накручваў на гарачыя шчыпы валасы Маталыцкай, ён расказаў ёй жарт аб тым, што жыццё дамскага цырульніка вісіць на дамскім валаску і анекдот аб тым, што цырульнік вышэй за ўсе вышэйшыя чыны, бо перад ім нават генералы шапкі здымаюць.

Пад вечар, па пратэкцыі манікюршы, якая ведае ўсю паднаготную сваіх кліентак, Алімпія, пры дапамозе амаль усіх відаў гарадскога транспарту і пратупаўшы з добры кілометр пехатой, трапіла на кватэру да чарадзейкі-масажысткі Магдаліны Арнольдаўны, якая ў ранняй маладосці, гэта значыць, яшчэ ў мінулым стагоддзі, упрыгожвала сабой сцэну, удзельнічаючы ў кардэбалеце. Яна вызначалася яшчэ тым, што не горш за другіх сама сябе грывіравала пад херувімчыкаў ці чорцікаў.

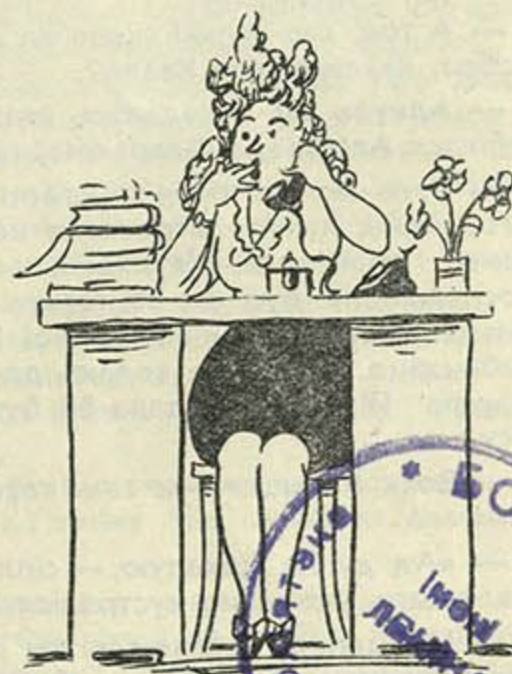
Алімпіяда Фларыёнаўна вярнулася дадому ўжо за поўнач. На туалетным століку стаяў букет бэзу. «Гэта ад Казлёнка, — усміхнулася яна. — Ох і дыпламат!»

А ў панядзелак, на цэлую гадзіну раней звычайнага, яна з'явілася ў трэст. У прыёмнай і ў кабінёце было яшчэ пуста, але даволі ўтульна. Сёння прыбіральшчыца па яе просьбе добра пастаралася. Лёгкі ветрык пакалыхваў фіранкі на расчыненых вокнах. Букет бэзу, які трымала Алімпія, разносіў тонкі пах. «Няхай гэта будзе прыемным сюрпрызам для новага дырэктара трэста!» — сказала яна сама сабе, урачыстым крокам прайшла да дырэктарскага стала і паставіла букет у самым цэнтры.

Потым яна заспяшалася, паглядзела на гадзіннік і хуценька выскачыла з кабінета.

... Ад краўчыхі яна выйшла ўся ў новым. Залаціста-аранжавая сукенка-касцюм — яе даўняя мара — шчыльна абдымала калісьці стройную фігуру, накладныя цёмнасінія палоскі, якія акаймоўвалі кароценькі жакецік, яшчэ больш падкрэслівалі круглявасць форм.

Калі яна выходзіла з тралейбуса і незнарок кранула локцем нейкага

вусатага лейтэнанта, а ён, позіркаў зме́раўшы яе ад новай, бронзавага колеру, прычоскі да лакавых туфель на пробкавай падэшве, працягнуў: «М-да-а!», дык найвялікшая гордасць распёрла ёй грудзі: «Глядзі ты, нават армія звярнула на мяне ўвагу!» — усцешылася яна.

Не паспела Алімпія на гэты раз пераступіць парог сваёй прыёмнай, як з кабінета дзынкнуў званок.

— Ён! — схапілася сакратарша за сэрца, — і адразу хуценька глянула ў люстэрка. Пакуль яна правярала, ці ў поўным парадку ўвесь яе туалет і правяла пальчыкамі па губах, дзынкнуў яшчэ раз званок. Парывістым рухам Алімпія адчыніла дзверы кабінета і, як на тую бяду, на самым парозе зачыпілася за дыван і... бразнулася на падлогу.

— Ой, што гэта з вамі? — пачула яна над сабой голас — надзіва звонкі і пярэчы.

Алімпіяда Фларыёнаўна ўсхапілася і зусім аслупянела. Перад ёю стаяла яшчэ маладая, з густам апранутая жанчына.

— Што вы тут робіце? — здзівілася сакратарша і неяк дзіўна разавіла рот.

— Ці не галаву вы пабілі, таварыш Маталыцкая? Так, здаецца, вас завуць?

— Так-так, — згадзілася Алімпія і пачала лыпаць вачыма, — а дзе-ж таварыш Стальмашонак? — прамармытала яна.

— Стальмашонак? — усміхнулася жанчына. — Ну і дзівачка-ж вы! Я-ж Стальмашонак! Будзем знаёмы. Марфа Піліпаўна!

У Алімпіі задрыжэў падбародак. Яна зноў зморшчыла лобік, у які на хвіліну заляцела думка аб тым, што не варта было адмяняць паездку за горад з Казловым.

— А выклікала я вас вось для чаго: скажыце, — і паказала на букет, — адкуль ён тут вырас?

— Хто?

— Страказлоў!

— Які Страказлоў?

— А той, хто толькі скача ад адной жанчыны да другой. Ну, добра, няхай будзе Казлоў.

— Адкуль вы даведаліся, што гэта яго букет? — зусім разгубілася Алімпіяда Фларыёнаўна.

— Вось акурат такія-ж кветкі, а часам з пісулькамі, амаль штодзённа, пакуль Страказла не выгналі з упраўлення, дзе я раней працавала, з'яўляліся на рабочым сталё сакратаршы Зосі. Але не будзем аб гэтым. У мяне да вас просьба: выкіньце гэты букет, калі ласка! Я сама-б гэта зрабіла, але, выбачайце, яшчэ не ведаю, дзе ваш сметнік. Бярыце, — і Марфа Піліпаўна падала ёй букет, з якога выпала на стол пісулька.

— Вось бачыце: я-ж вам казала. Прачытайце, калі хочаце, самі.

— «Ад душы шкадую, — сільным голасам чытае сакратарша, — што ўчора не сустрэліся. Да пабачэння, Аляксандр».

— Ну, цяпер, спадзяюся, вы раскусілі, што гэта за прайдзісвет. Выкіньце ўсё гэта, ды больш на парог не пускайце Страказлова!

ЧАЛАВЕК

Г. І. КАСІЦКІ,

кандыдат медыцынскіх навук

РАСКАЗВАЮЦЬ, што калісьці адзін чалавек быў несправядліва абвінавачаны і аддадзены пад суд. Аднак сваю невінаватасць ён не мог даказаць суду з-за адсутнасці патрэбных дакументаў. У ноч пасля суда, засмучоны, ён лёгка спаць і ўбачыў сон: з'явіўся да яго нябожчык бацька і ўказаў адрас і імя натарыуса, у якога былі пакінуты неабходныя дакументы. Прачнуўшыся, сын накіраваўся па гэтаму адрасу і сапраўды знайшоў дакументы, якія пацвярджалі яго невінаватасць...

Як растлумачыць такі сон?

Што такое сон наогул?

На гэтае пытанне навука доўгі час не магла даць правільнага адказу. Толькі дзякуючы работам выдатных рускіх вучоных-фізіёлагаў — Івана Міхайлавіча Сечэнава і галоўным чынам Івана Петровіча Паўлава — былі адкрыты законы дзейнасці галаўнога мозгу. Гэтыя работы паказалі, што сон, сновідзённі, гіпноз — розныя праяўленні складанай дзейнасці мозгу.

Дзейнасць мозгу ўзнікае з прычыны бесперапыннага прытоку нервовых сігналаў, якія перадаюцца па адчувальных нервах. Уявім сабе моцна заснуўшага чалавека. Ён не ўспрымае акружаючага. Але вось за акном выстраліла гармата. Гук выстралу дойдзе да органа слыху, выкліка ўзбуджэнне слыхавога нерва, і чалавек прачнецца.

Ну, а калі-б ён быў пазбаўлены слыху? Гук выстралу (і наогул ніякі іншы гук) не мог-бы разбудзіць чалавека.

У адну з клінік быў аднойчы прывезены незвычайны хворы. З прычыны няшчаснага выпадку ён атрымаў пашкоджанне нервовай сістэмы, пры якім былі парушаны сувязі амаль усіх органаў пачуццяў з мозгам. Дзеючы заставалася толькі адно вока і адно вухо, і варта было хвораму легчы гэтым вухам на падушку і заплюшчыць вока, як ён зараз-жа засынаў. Яго нельга было разбудзіць ні штуршкімі, ні ўстрасаннямі. Трэба было падысці і адкрыць вока або крыкнуць у вухо. Хворы прачынаўся, размаўляў з урачом і акружаючымі, правільна адказваў на пытанні, быў у поўнай прытомнасці. Але калі яму закрывалі вока і вухо — ён тут-жа моцна засынаў, незалежна ад таго, хацеў ён гэтага ці не хацеў.

У лабараторыях І. П. Паўлава вяліся назіранні над сабакамі. У сабаці Рэбуса былі перарэзаны глыбальныя, слыхавыя і нюхальныя нервы. Сабака ўпадаў у глыбокі сон і спаў бесперапынна амаль 24 гадзіны ў суткі — да таго часу, пакуль якое-небудзь мацнейшае ўнутранае раздражненне — голад, смага і г. д. — не будзіла яго. Рэбус прачынаўся, задавальняў тую ці іншую патрэбу і зноў моцна засынаў.

Гэтыя назіранні паказалі, што работа мозгу цалкам залежыць ад тых раздражненняў, якія ўздзейнічаюць на нервовую сістэму. Раздражненні знешняга свету дзейнічаюць на нашы органы пачуццяў, змяненні ўнутранага асяроддзя арганізма дзейнічаюць на адчувальныя нервовыя канчаткі ўнутраных органаў. Пры гэтым узнікаюць працэсы нервовага ўзбуджэння, якія па адчувальных нервах дасягаюць галаўнога мозгу і падтрымліваюць яго дзейнасць. Аднак у галаўным мозгу і ў яго вышэйшых аддзелах — кары вялікіх поўшар'яў, — побач з працэсамі ўзбуджэння, пад уплывам раздражненняў, якія ўздзейнічаюць на мозг, узнікаюць і процілеглыя працэсы — тармажэння.

Нервовыя клеткі — найбольш тонкія і далікатныя ў нашым арганізме. Як ніякія іншыя, яны маюць патрэбу ў выключэнні з актыўнай дзейнасці для свайго аднаўлення. Няспынная работа магла-б прывесці іх да знішчэння, а потым і да гібель. Але гэтага не адбываецца. Прырода стварыла цудоўны механізм, які засцерагае нервовую сістэму ад знішчэння.

Нервовыя клеткі мозгу ніколі не працуюць адначасова ўсе разам. Скажам, мы з вамі прышлі ў тэатр і да пачатку дзеі з цікавасцю разглядаем абстаноўку, глядачоў, ложы, заслон, люстры. Але вось паднялася заслона, і ўся наша ўвага прыкавана да таго, што адбываецца на сцэне. Мы зусім не ўважваем цяпер ні абстаноўкі, ні глядачоў — нічога, што цікавіла нас раней.

Захапіўшыся якой-небудзь думкай або справай, мы як-бы

БАЧЫЦЬ СОН...

перастаем заўважаць навакольнае і, наадварот, звяртаючы ўвагу на навакольнае, мы не можам цалкам аддавацца сваім думкам або справе. З 14 мільярдаў нервовых клетак вялікіх поўшар'яў мозгу ў кожны даны момант актыўна працуюць, або, дакладней, знаходзяцца ў стане ўзбуджэння, толькі пэўныя групы іх, звязаныя з успрыняццём з'яў, якія займаюць нас у цяперашні час. Астатнія клеткі як-бы выключаны, або, дакладней, знаходзяцца ў стане тармажэння. Гэтае тармажэнне і ёсць стан, які садзейнічае аднаўленню клетак.

Аднак значэнне тармажэння не абмяжоўваецца гэтым своеасаблівым «адпачынкам». Яно значна шырэй.

Каму з нас не прыходзілася чуць ігру віртуоза-музыканта, калі скрыпка ў яго руках спявае і нібы робіцца жывой? Хто не любавалася чужоўнымі творамі нашых жывапісцаў і скульптараў? Гледзячы на створаныя імі вобразы, вы забываеце аб тым, што перад вамі палатно, фарбы, камень; перад вамі жывая прырода, жывыя людзі, якія працуюць, твораць, рабуюцца, пакутуюць.

А творы-ж мастацтва ствараюцца рукамі чалавека. Рухі рукі павінны быць надзвычай дакладныя. Малейшая недакладнасць рукі музыканта — і фальш прарвецца ў мелодыю. Няправільны рух рукі скульптара — і рысы чалавечага твора будуць скрыўлены.

У аснове ўсёй нашай дзейнасці ляжыць дакладная рэакцыя адказу, дакладны рух. Наша рука можа рабіць безліч рухаў, але ў кожны даны момант адбываецца толькі нейкі адзін рух. І віртуозныя рухі музыканта, і работа скульптара, і лагічнае спалучэнне слоў у размоўе або пісьме, карацей — уся наша дзейнасць магчыма таму, што пачаргова ўключаюцца розныя мускулы і звязаныя з імі сістэмы клетак мозгу, астатнія-ж клеткі знаходзяцца ў стане тармажэння.

Працэс тармажэння ляжыць таксама ў аснове тонкага адрознення аналізу з'яў знешняга свету. Калі-б не было гэтага працэсу, дык замест тонкай нервовай дзейнасці ўзнік-бы хаос. Пры любым раздражненні ўзбуджэнне, якое не стрымліваецца тармажным працэсам, разлілося-б па ўсёй масе мозгу, захапіла-б усе клеткі, усе нервовыя сувязі. Узніклі-б агульныя сударгі і смерць. Нешта падобнае назіраецца пры атручванні стрыхнінам.

Такім чынам, нервовыя клеткі знаходзяцца ў стане ўзбуджэння не ўсе адначасова. Парадак выключэння і ўключэння працэсаў узбуджэння і тармажэння залежыць ад тых сігналаў, якія прыходзяць у мозг са знешняга асяроддзя.

Вельмі добра, што працэс тармажэння, які ляжыць у аснове тонкага прыстасавання арганізма да знешняга свету, з'яўляецца адначасова працэсам абароны, аховы найбольш вольных нервовых клетак, працэсам, які забяспечвае іх аднаўленне.

Але аднаго такога частковага аднаўлення ў час, калі чалавек не спіць, для мозгу недастаткова. Мозг мае патрэбу і ў больш капітальным аднаўленні, калі працэс тармажэння захоплівае ўжо не некаторыя, а ўсе або амаль усе клеткі

поўшар'яў мозгу. Гэты стан, як даказаў І. П. Паўлаў, і з'яўляецца сном.

Такім чынам, сон — гэта працэс тармажэння, які разліўся па ўсіх поўшар'ях галаўнога мозгу і захапіў таксама тыя аддзелы мозгу, якія ляжаць пад карой. Сон — гэта ахова, абарона нервовых клетак, працэс, у час якога адбываецца іх поўнае аднаўленне.

Жыццё — няспынны абмен рэчываў, і арганізму неабходны ўсё новыя і новыя рэчывы. Ён атрымлівае іх з ежай. Але ці ўсе ведаюць аб тым, што сон для жыцця неабходны яшчэ больш, чым ежа? Арганізм, пазбаўлены ежы, можа пражыць дзесяткі сутак, пазбаўлены-ж сну, ён гіне значна хутчэй.

Але што такое сны? Чаму яны бываюць такія загадкавыя, чужоўныя, фантастычныя? Якое яны маюць значэнне?

Тармажэнне захоплівае ўсю кару галаўнога мозгу пры вельмі глыбокім сне. Пры звычайным сне ў кары застаюцца як-бы асобныя астраўкі або пункты, свабодныя ад тармажэння. Дзейнасць гэтых асобных пунктаў і ўспрымаецца спячым як сны. Гэтая дзейнасць залежыць ад раздражненняў, якія ўздзейнічаюць на спячага. Адночы спячаму прыклалі да ног грэлку. Прачнуўшыся, ён раскажаў, што

бачыў у сне вываржэнне Везувія. Яму прышлося ўцякаць ад даганяючай яго лавы; чаравікі яго загарэліся, ён прадаўжаў бегчы па распаленых каменнях.

Другі чалавек пасля такога-ж доследу раскажаў, што бачыў сябе ў сне ляжачым на пляжы і загорнутым у коўдру; толькі пяцік былі не пакрыты, і сонца іх моцна прыгрэвала.

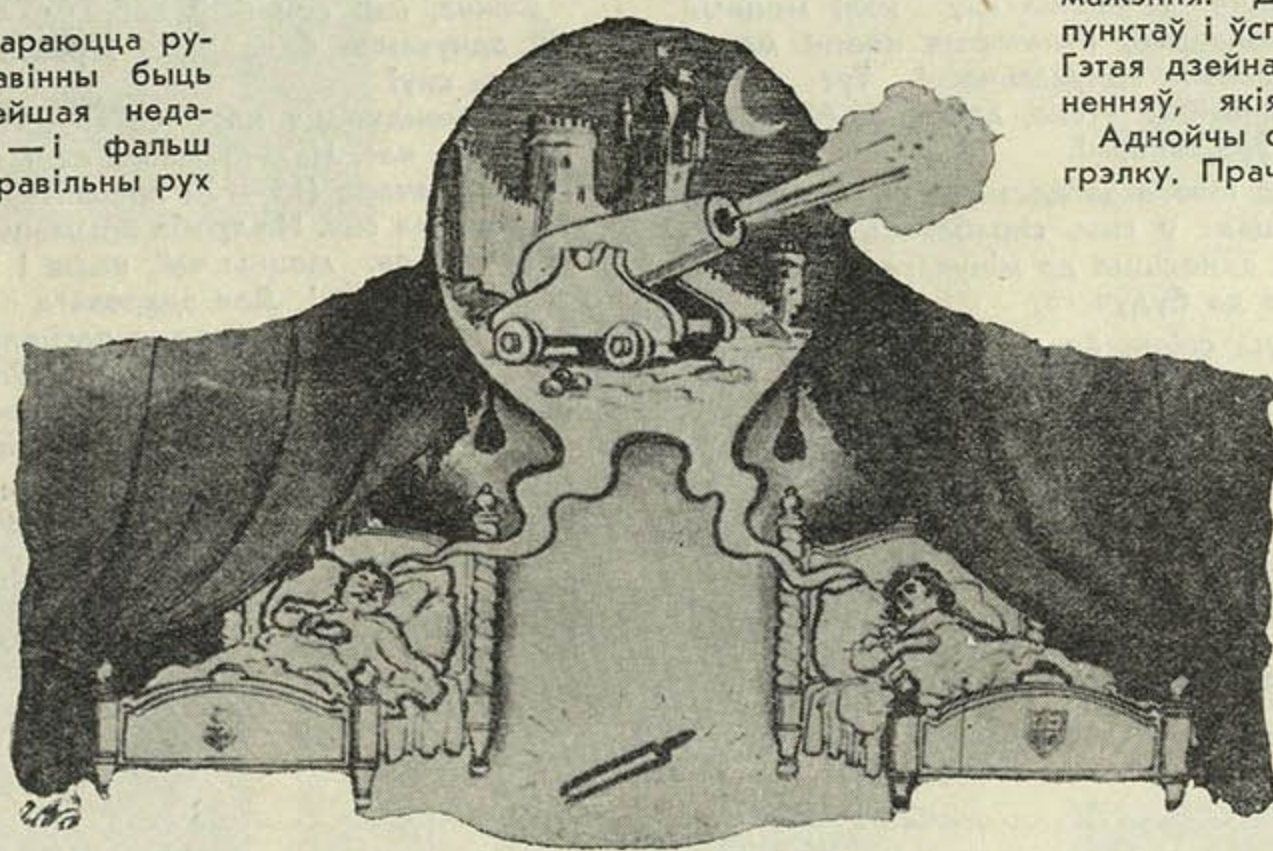
Як відаць, у абодвух выпадках характар сноў вызначаўся цяплом, прыкладзеным да ног. Аднак сны ў кожнага з іх былі розныя, у залежнасці ад характару папярэдніх уражанняў.

Вядомы такі выпадак. Жыхары аднаго горада чакалі нападу непрыяцеля. Было ўстаноўлена, што сігналам небяспекі будзе выстрал з гарматы. Па гэтаму сігналу ўсе павінны былі стаць на абарону горада. Аднаму з жыхароў прыснілася, што сігнал ужо дадзены. Ён бачыў у сне, што ён хутка апрагнаецца і рыхтуецца да бітвы. У гэты момант ён быў разбуджаны перапалоханай жонкай, якая, аказваецца, бачыла зусім такі-ж сон. Высветлілася, што ў пакоі ўпалі на падлогу камінныя шчыпцы і стук іх выклікаў у людзей, якія чакалі выстралу, адзін і той-жа сон.

Калі чалавек заняты якой-небудзь неадчэпнай думкай, нярэдка яна не пакідае яго ў сне. Гэта ўказвае на моцнае ператамленне, перанапружанне адпаведных пунктаў мозгу і з прычыны гэтага недастатковае і няпоўнае развіццё працэсу тармажэння ў гэтых пунктах.

Клеткі мозгу, пераходзячы ў стан тармажэння, уступаюць у пэўныя фазы. У залежнасці ад гэтых фаз характар дзейнасці клетак значна змяняецца.

У адной з фаз рэзка павышаецца адчувальнасць да вельмі слабых раздражняльнікаў, у тым ліку і да слабых слядоў старых раздражненняў. У такі момант слабыя па сіле раздражняльнікі могуць ажывіць сляды даўно забытых уражанняў, па-

З грукатам зваліліся на падлогу шчыпцы... І людзі, чакаўшыя стрэлу, бачылі аднолькавы сон.

Малюнак Г. Валька

чуццяў, настрой, абудзіць успаміны аб даўно прачытаных кнігах і г. д. У сне мы можам зноў перажыць далёкую пару дзяцінства, рабіць падзвігі разам з героямі любімых кніг і казак, плаваць па невядомых морах, лятаць на іншыя планеты.

Усе ўражанні, усе шматлікія сляды мінулых раздражненняў, здавалася, даўно забытых, страчаных памяццю, могуць зноў ажыць у снах, спалучаючыся паміж сабой часам у самых надзвычайных выпадковых камбінацыях.

Калі чалавек не спіць, аднаўленне памяццю слядоў былых уражанняў адбываецца ў пэўнай паслядоўнасці і парадку, які адпавядае іх лагічнай сувязі. Лагічная сувязь з'яўляецца знешняга свету замацоўваецца часовымі нервовымі сувязямі ў кары вялікіх поўшар'яў мозгу. У час сну гэтыя сувязі выключаюцца сонным тармажэннем. Лагічнае мысленне адсутнічае. Пад уплывам выпадковых раздражненняў, якія прарываюцца ў мозг, могуць адначасова прыходзіць у стан узбуджэння зусім розныя пункты кары. Пры гэтым сляды старых уражанняў, звязаных з гэтымі пунктамі, могуць злучацца паміж сабой у самых нечаканых, дзівосных спалучэннях. Адсюль багацце і фантастычнасць сноў.

Павышэнне адчувальнасці да слабых раздражненняў у сне дае магчымасць растлумачыць «цудоўны» сон, прыведзены ў пачатку нашага артыкула. Слабыя сляды даўно забытых старых уражанняў засталіся ў памяці чалавека; магчыма, гэта быў успамін аб нейкіх вельмі даўніх размовах з бацькам. Яны не маглі быць адноўлены памяццю ў час судовага працэсу, калі незвычайная абстаноўка стварала іншыя мацнейшыя пункты раздражнення. У час-жа сну, калі моцныя ўзбуджэнні аказаліся выключанымі, некаторыя клеткі мозгу маглі прыйсці ў стан павышанай адчувальнасці. Тут сляды старых уражанняў маглі аднавіцца ў сне, дзівосна пераплятаючыся з больш свежымі ўражаннямі.

Такім чынам, у снах няма нічога загадкавага і таямнічага. Няма ніякіх падстаў «верыць» у сны, спрабаваць «разгадаць» сны і г. д. Змест сну адносіцца да мінулага і цяперашняга і ні ў якім выпадку не да будучага.

Калі чалавек добра, моцна спіць, ён не бачыць сноў. Такі сон лепш аднаўляе працаздольнасць нервовых клетак. Нармальны сон — важны сродак прафілактыкі хвароб, падтрымання здароўя.

Раней лічылі, што дзейнасць унутраных органаў з'яўляецца «аўтаномнай», незалежнай ад паводзін чалавека і ад умоў знешняга асяроддзя. Гэтыя ўяўленні аказаліся няправільнымі.

Супрацоўнікі І. П. Паўлава — М. К. Петрова, К. М. Быкаў і іншыя савецкія вучоныя даказалі, што ўсе складаныя працэсы жыццедзейнасці ўнутраных органаў знаходзяцца пад

няспынным рэгулюючым уплывам вышэйшых аддзелаў галаўнога мозгу.

Кара галаўнога мозгу — не толькі вызначае паводзіны арганізма, але адначасова і падпарадкоўвае работу ўнутраных органаў патрабаванням знешняга асяроддзя. Неспрыяльныя ўмовы жыцця, якія вядуць да перанапружання і зрываў вышэйшай нервовай дзейнасці, часам могуць садзейнічаць узнікненню расстройстваў унутраных органаў.

Аднаўленню правільнай дзейнасці клетак мозгу садзейнічае нармальны здаровы сон. Гэта важна не толькі для правільнай работы самой нервовай сістэмы, але і для папярэджання многіх захворванняў: псіхічных, нервовых, гіпертанічнай хваробы, язвеннай хваробы і іншых.

Разам з тым пры некаторых унутраных захворваннях, побач са спецыяльнымі лячэбнымі сродкамі, узмоцнена прымяняецца і доўгі сон, які выклікаецца з дапамогай снатворных.

Такі сон павінен праводзіцца па ўказанню і пад кантролем урача.

Сказанае, аднак, зусім не азначае, што заўсёды трэба імкнуцца спаць больш, каб быць здаровым. Здароваму чалавеку лішні сон шкодны. Працягласць нармальнага сну залежыць ад узросту. Так, нованароджаны спіць амаль 24 гадзіны ў суткі, гадавалае дзіця — каля 16 гадзін, чатырохгадовае — 13—14 гадзін, дзесяцігадовае — 10½ гадзін. Пачынаючы з 17—18 год, спаць трэба ў сярэднім 8 гадзін у суткі.

Лічыць гэтыя зусім не абавязковыя для ўсіх: яны змяняюцца ў той ці іншы бок у залежнасці ад стану здароўя і асаблівасцей арганізма кожнага асобнага чалавека.

Важна, каб сон быў добрым, асвятляючым, каб ён прыносіў адчуванне бадзёрасці і радасці. Як-жа дасягнуць іменна такога сну?

Рэкамендуецца класіфікацыя спаць і ўставаць заўсёды ў адзін і той-жа час. Нельга многа есці перад сном. Лепш за ўсё — лёгкая вячэра (15—20 працэнтаў сутрачнага рацыёну) гадзіны за дзве да сну. Не трэба прымаць на ноч узбуджаючыя сродкі (алкаголь, моцны чай, кофе і іншыя). Трэба пазбягаць чытання ў пасцелі. Для здаровага сну важна, каб у пакоі было добрае свежае паветра, а пасцель была чыстай і зручнай.

Расстройства сну нярэдка з'яўляюцца прычынай няправільнага распарадку жыцця: нервовага ператамлення, недастатковасці мускульнай дзейнасці, парушэння рэжыму.

Кладучыся спаць, трэба прывучыць сябе штодзённа разам з адзеннем скідаць усе дзённыя клопаты, забывацца на хваляючыя думкі і размовы. Не трэба напружана працаваць перад сном, а гадзіны за дзве да сну пераключацца на лёгкую, прывычную фізічную работу або прагулку.

(Часопіс «Здаров'е»).

Зінаіда Круціца — вучаніца Мінскага медыцынскага вучылішча № 3 — яшчэ задоўга да выпускных экзаменаў вырашыла паехаць на цалінныя землі.

— Давайце, дзяўчаты, паедзем разам, — звярнулася яна да сябровак. — Цяпер-жа на асвоеных землях выраслі новыя пасёлкі, адкрыты бальніцы, дзіцячыя яслі. І нам, зубным урачам, работа знойдзецца.

Прапанова Зіны спадабалася. Атрымаўшы дыпламы, сяброўкі папрасілі накіраваць іх у Поўночны Казахстан.

Радасныя і шчаслівыя, з букетамі кветак прыбылі яны на Мінскі вакзал.

На здымку: зубныя ўрачы, якія ад'язджаюць па комсамольскіх пуцёўках: Аляксандра Клімовіч, Ніна Шахрай, Ніна Чыкун, Ірына Паўловіч, Тамара Глаздойская, Соф'я Калянковіч і Разалія Крот.

Фото А. Мызнікава.

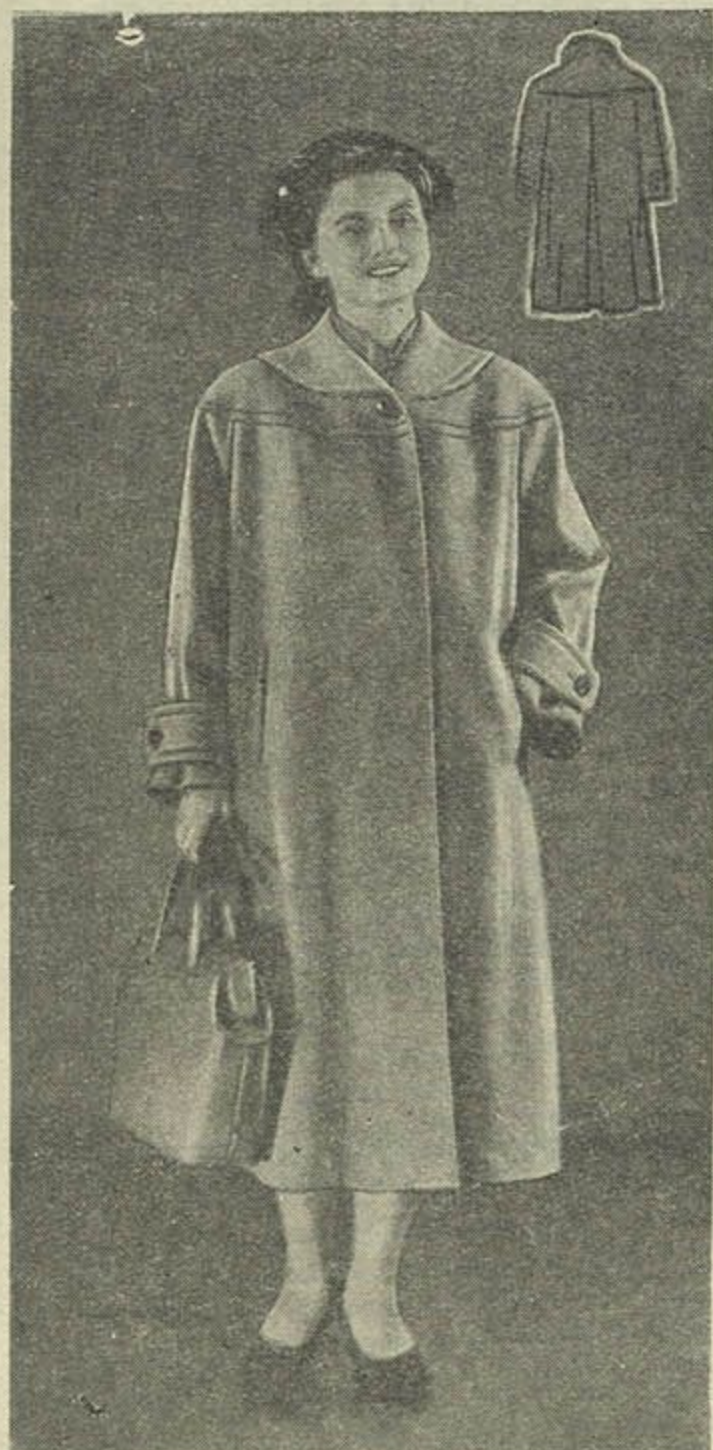
Моды

Дэмісезоннае, расклёшанае кнізу, дзіцячае паліто на круглай каетцы. Аздоблена строчкай. Спераду прышыты расклешаны кнізу пластрон. Швы загладжаны на рабро. Гузікі падбраны ў тон тканіны.

Паліто са светлай поўшарсцянай тканіны ў дробную клетачку. Аздоблена чорным аксамітам і строчкай. Рукавы, выкраеныя разам з вузкімі плечавымі каеткамі, аздоблены шырокімі патамі. На спінцы сустрэчная складка і хлясцік, які прышпільваецца на гузікі.

Шарсцяная сукенка моднага сілуэта з шырокім дэкаратыўным поясам, аздобленым тасьмой. Аблягаючы фігуру ліф з мяккімі цэльнакроенымі рукавамі кантрастуе з вельмі расклёшанай спадніцай, закладзенай у мяккія сустрэчныя складкі.

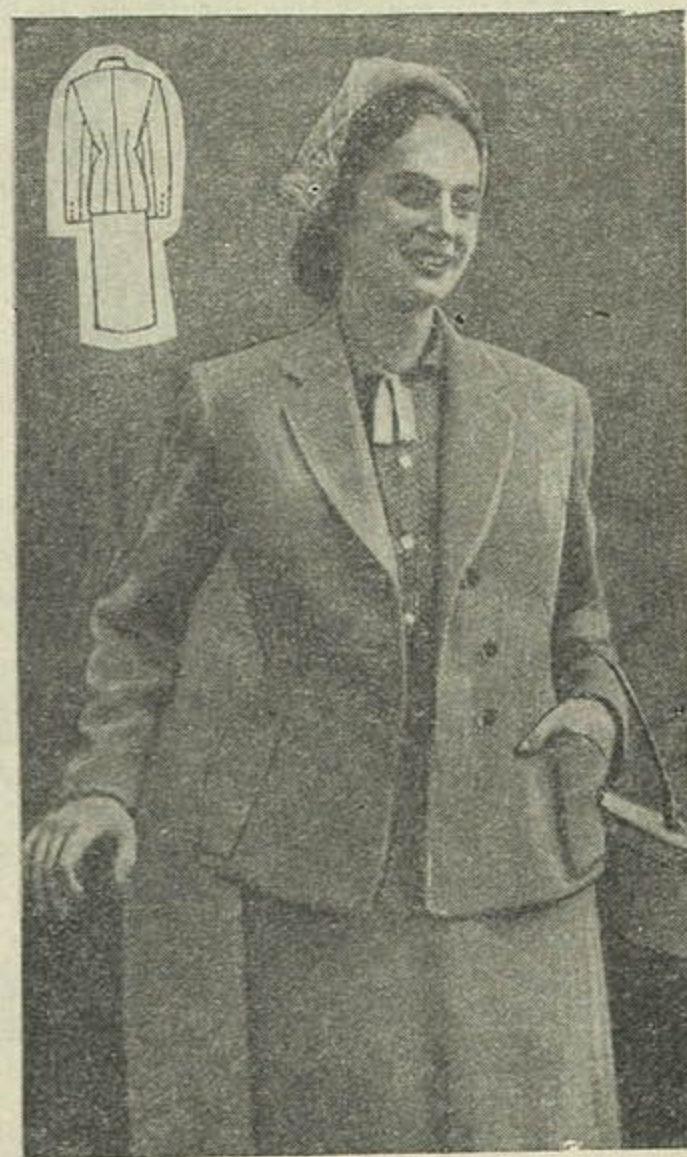

Светлае дэмісезоннае паліто на круглай каетцы. Рукавы яго сцягнуты хлясцікамі, якія прышпільваюцца на гузікі. На каўняры, па лініі плечавых швоў, зроблены разрэзікі. Яны падкрэслены строчкай. На спінцы — сустрэчная складка.

Мяккае дэмісезоннае паліто з аблегчанага драпу. Па таліі застрочаны зашчыпы. Спераду рукавы — фігурны рэглан, ззаду — цэльнакроеныя. На мяккім каўняры акруглай формы закладзена складка. Талія падкрэслена поясам, які завязваецца.

Летні касцюм для вуліцы. Жакет кароткі, прылягаючы па фігуры. Для лепшай выразнасці формы, ніж яго (ад таліі) зроблены на валасяной пракладцы. Гэта рэзка падкрэслівае талію і надае больш акруглую форму бёдрам. На спадніцы пераду — складкі і мяккія вытачкі ў таліі.

МЕД І ЯГО УЛАСЦІВАСЦІ

Мёд яшчэ першабытнаму чалавеку служыў спажывай і лекамі. Прывабны на смак і за гадкавы паходжанню, мёд у самай глыбокай старажытнасці з'яўляўся прадметам гаданняў і самых фантастычных меркаванняў. Чалавек, стоячы на нізкай ступені развіцця, ніяк не мог вытлумачыць сабе паходжанне мёду. Зусім натуральна, што ён пачаў глядзець на мёд як на боскі дар, пасланы на зямлю для карысці і шчасця людзей.

Не меншай славай карыстаўся мёд і ў сярэднія вякі. Па-

чэснае месца ў нашых продкаў займаў ён на банкетах, з'яўляючыся ўлюбёным пітвом і стравай. У доме кожнага гаспадара, пачынаючы з княжацкіх харомаў і канчаючы хатай селяніна, мёд гатаваўся на свята для сябе і для пачастунку блізкіх людзей. Мёд не ап'яняў вельмі чалавека, а толькі павышаў яго настрой. Нашы продкі, ужываючы мёд для яды і піцця, былі абавязаны яму дужасцю і здароўем. У сярэднія вякі мёд ужывалі таксама для лячэння ўнутраных і знешніх хвароб.

У даўнія часы мёдам карысталіся ва ўсіх тых выпадках і пры ўсіх тых патрэбах, пры якіх мы цяпер ужываем цукар. Але мёд, як страва і як лякарства, далёка перавышае цукар.

У мёдзе 80—88 прац. цукрыстага рэчыва, тады як у цукры ўсяго толькі 40 прац. У мёдзе знаходзяцца такія істотна неабходныя нашаму арганізму часткі, як вінаградны цукар, трасніковы цукар з невялікай дамешкай бялкоў, жалезістыя злучэнні розных солей (вапняковых, жалезістых і фосфарных), саяная і мурашыная кіслата, вада. Пры пападанні мёду ў страўнік уласцівая яму мурашыная кіслата злучаецца з кіслотамі страўніка і перааказвае залішняму броджэнню. Печань паглынае ўсе цукрыстыя рэчывы мёду, якія паступаюць у кроў і, акісляючыся, утвараюць цеплыню. Крухмал і цукар робяць тое-ж самае. Але крухмал павінен спачатку перайсці ў глюкозу, а затым у дэкстрозу, тады як мёд не патрабуе такой пераапрацоўкі, бо ў ім ужо знаходзяцца гатовыя дэкстрозы і левулёзы, гэта значыць рэчывы, якія ўваходзяць непасрэдна ў печань і адтуль у кроў.

Мёд у вышэйшай ступені пажыўны, амаль цалкам засвойваецца, чаго нельга сказаць пра трасніковы цукар. Пры ўжыванні чыстага цукру ў арганізм не паступаюць іншыя важныя для яго рэчывы, што асабліва небяспечна для дзяцей, бо растуць тканкі маюць патрэбу яшчэ і ў бялках, жалезе і іншых солях, якія знаходзяцца ў мясной, малочнай і расліннай страве. Але дзеці, спажываючы цукар, звычайна хутка насычаюцца і не бяруцца за іншую страву. Вось чаму дзеці, якія спажываюць шмат цукру і цукерак, хутка становяцца малакроўнымі. Малакроўе ў дзяцей развіваецца не таму, што цукар шкодна ўплывае на арганізм, а таму, што ён перааказвае прымаць страву, у якой знаходзяцца бялкі, жалеза, вапна. Зусім іншае назіраецца пры ўжыванні мёду. Мёд прыкметна ажыўляе арганізм, бо прагна паглынаецца ў разжыжаны выглядзе крывёй, надае ёй пэўную энергію, мускульную моц.

Да некаторай ступені мёд дзейнічае на арганізм так, як і алкаголь, узяты ў малой колькасці, з той, аднак, істотнай розніцай, што да мёду

нельга прызвычаіцца так, як да алкаголю. Пры алкаголі-ж следам за кароткім узбуджэннем настае прыгнечанне. Акрамя таго, мёд мае бактэрыялітычную ўласцівасць. Вось чаму народ ужывае мёд пры многіх хваробах і з добрымі вынікамі. У прыватнасці мёд вельмі карысны пры прастудзе, катары страўніка і кішак, залатушных пухлінах, рахіце ў дзяцей.

Паколькі мёд добра дзейнічае на кроваўтварэнне, то ён карысны для дзяцей, якія пад уздзеяннем прыемнага ласунку вырастаюць здаровымі і моцнымі, будучы ў той-жа час часткова захаваны ад заразных хвароб.

Н. Катляроў.

САЛАТ З БЕЛАКАЧАННАЙ КАПУСТЫ

Ачысціць і абмыць качан капусты, выразаць качарыжку, тонка нашынкаваць, злёжку пасаліць і перацерці рукамі, каб капуста стала мяккай. Сок, які выдзяляецца, выціснуць. Пасля гэтага капусту пакласці ў салатнік, заліць воцатам, змешаным з цукрам, і ў такім выглядзе пакінуць на 30—40 хвілін.

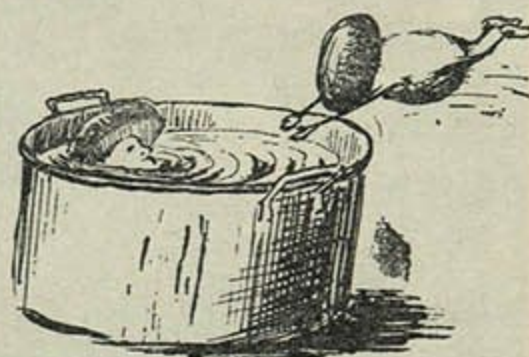
У капусту добра дадаць 1 ст. ложку расліннага масла. Салат можна прыгатаваць і іншым спосабам. Нашынкаваную капусту пакласці ў каструлю, дадаць соль, воцат і, увесь час памешваючы, нагрэць, пакуль капуста асядзе і стане мяккай. Пасля гэтага капусту

На першай старонцы вкладки: маці-геранія — даярка калгаса імя Крупскай (Дзержынскі раён Мінскай вобласці) Яўгенія Гармаза, якая выхавала 5 дочак і 5 сыноў.

Фото В. Лупейкі (Фотыхроніка БелТА)

ахаладзіць і заправіць цукрам і маслам.

На 500 г капусты — 1/4 шклянкі воцату, 1/2 ст. лыжкі цукру.

ГРЫБНЫ БУЛЬЁН

Памытыя ў цёплай вадзе сухія грыбы пакласці ў каструлю, дадаць ачышчаную і разрэзаную папалам цыбуліну, заліць халоднай вадой і варыць пры слабым кіпенні на працягу 2—2 1/2 гадзін. Для паскорання варэння грыбы можна папярэдне замачыць на 1—2 гадзіны ў халоднай вадзе, у якой іх потым і варыць.

Гатовы бульён працадзіць, грыбы прамыць халоднай вадой, дробна нашынкаваць і пакласці ў суп, які прыгатаўляецца з грыбнага бульёну.

На 50 г сухіх грыбоў — 2—3 літры вады.

ЯБЛЫЧНЫ КІСЕЛЬ

Добра прамытыя яблыкі нарэзаць тонкімі скрылёчкамі, пакласці ў каструлю, заліць 2 шклянкамі вады і паставіць варыць. Калі яблыкі разварацца, адкінуць іх на валасяное сита, пакладзенае на каструлю, атрыманае пюрэ працерці і змяшаць з адварам. Пасля гэтага пакласці цукар, закіпяціць і заварыць разведзенай бульбянай мукой.

На 500 г яблыкаў — 3/4 шклянкі цукру і 1/2 ст. лыжкі бульбянай мукі.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 06245

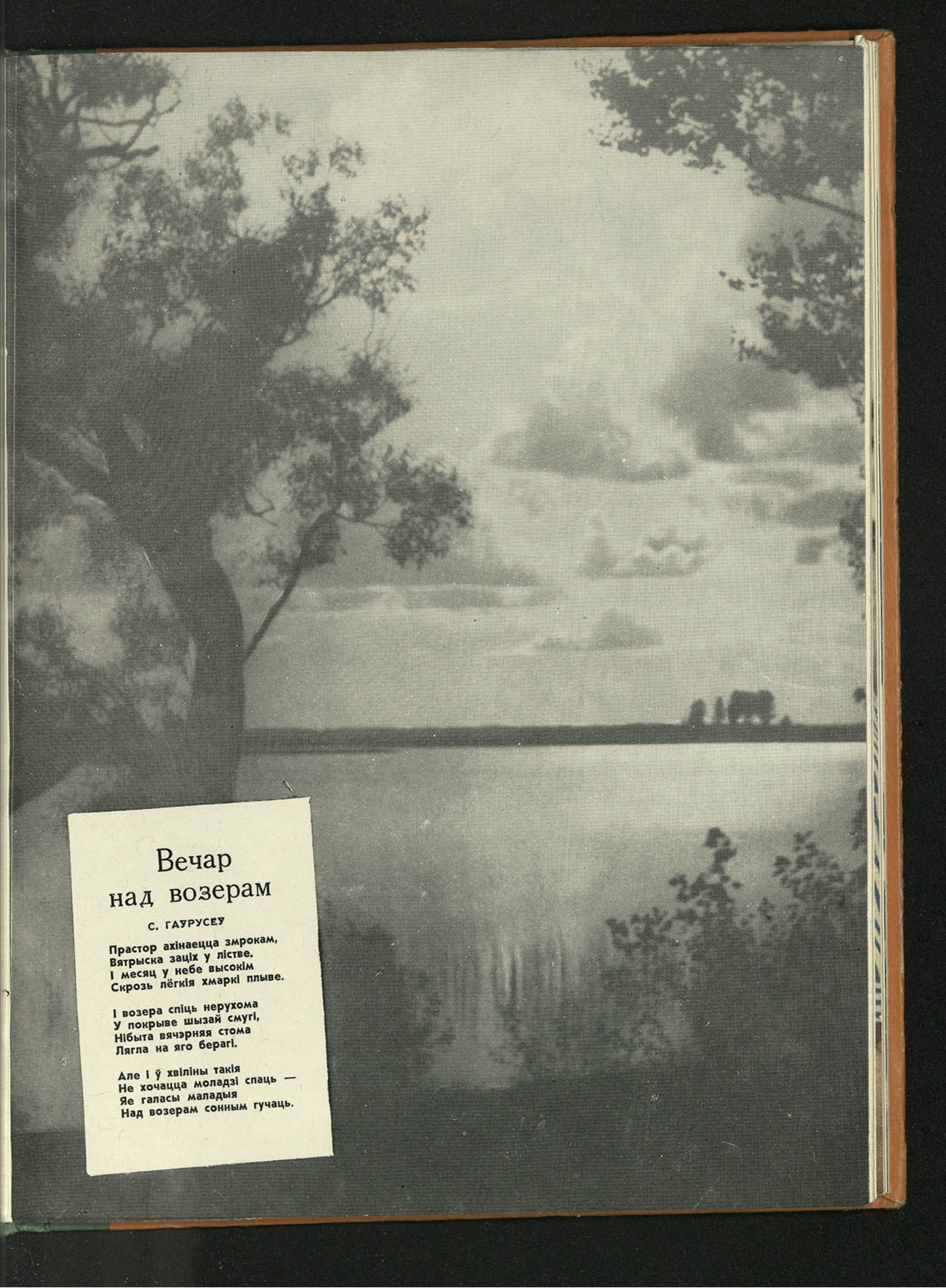
Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 1/IX 1955 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23.

Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 535.

Вечар над возерам

С. ГАУРУСЕУ

Прастор ахінаецца змрокам,
Вятрыска заціх у лістве.
І месяц у небе высокім
Скрозь лёгкія хмаркі плыве.

І возера спіць нерухома
У покрыве шызаі смугі,
Нібыта вячэрняя стома
Лягла на яго берагі.

Але і ў хвіліны такія
Не хочацца моладзі спаць —
Яе галасы маладыя
Над возерам сонным гучаць.

Цана 1 р. 80 к.

Да нумара дадаецца выкрайка

1951 г.

ПАДУШКА ДЛЯ КАНАПЫ

Малюнак В. Мурашова

